

מהדורת קדן טללי מכה

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• חיי שרה •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הסתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" טבריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד | עובד ה' מעלה במעשיו
גם הדברים הנשמים
מילתא חדת"א

יב | שלא רצה ליהנות מהם
נצוץ אורה חסידו לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יג | החידוש הוא לעבוד את
הבורא בזמני דחק וצרות
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובהרת כהיום • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

גנזי ישראל | המגיד מטשורנוביל זיע"א שמע בעולם העליון שר"ח כסלו הוא יום סליחה וכפרה 1544

דרשות חתם סופר | ראש חדש כסלו כיום הכפורים 1.....

פרי צדיק | ימי האדם הם לבושים לנשמתו | הבושה העצומה כאשר אין לו לבוש מאותו היום 1544

לקוטי אמרי יוסף | פעמים שהרב והאב כבר נתנסו עבור הדורות הבאים 1..

תפארת שלמה | קדשות מאכלי הצדיק 1.....

בית אברהם | תשובה בשבת מעלה את מעשי השבוע לשרשם 1.....

ישמח ישראל | בזכות ההכנעה זוכים לאור מפלא מהשבת 1.....

אור יצחק | בשבת בטלים הסדרות וכל אחד פנוי ויכול להגיע לעבודת ה' 1..

יוסף אברהם | מיתת שרה מחמת ארבעת הענקים 1.....

קול אליהו | רמז הפסוק לנקברי מערת המכפלה 1.....

לקוטי בשמים | צרות העין של עפרון 2.....

אמרי אש | מכירת המערה בתורת מתנה 2.....

רמת שמואל | עבד כשר רשאי ללמד תורה 2.....

ויאמר שאול | מאון נטילת אשה מבנות ענר אשכול וממרא 2.....

בנין דוד | שחרור אליעזר מעבדות קדם קדושי רבקה 2.....

שערי שמוחה | שנה אליעזר מדבריו ובקש רק מעט מים שלא להנות ממעשה נסים 2.....

חדושי מנחם הגדול | השקאת המים מבעוד יום 2.....

וידבר משה | סרובה של רבקה לטל את התכשיטים סימן להצלחת השליחות 2.....

ארץ צבי | ריצת לבן לאליעזר מפני חמוד הממון 2.....

קרית ארבע | אכילה מסעודה של מצוה 2.....

דבש וחלב | סרובו של לבן למסר את רבקה לאחר ראית המגדנות מארץ ישראל 2.....

מעשי צדיקים 1.....

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה 1.....

דברי בינה | תקון תפלת מנחה להורות שאף שנתרחק מן הקדשה תמיד יוכל להתקרב מחדש 1.....

קדשת לוי | תפלת מנחה על שם שהיא באה בנדבה 1.....

משמיע שלום | תשובה קדם תפלת מנחה 1.....

תפארת בנים | החדוש הוא לעבד את הבורא בזמני דחק וצרות 1.....

פתוחי חותם | יראי ה' עוזבים כל טרדותיהם להתפלל מנחה 1.....

מראה יחזקאל | טעם מנהגו של עולם שמתפללים מנחה ביראה ועצלות 1.....

מגן אברהם | המתקת הדינים על ידי תפלת מנחה בהתלהבות 1.....

היכל הברכה | מעשה נשגב בהרב הקדוש רבי משה מסאמבור זיע"א 1.....

שפע חיים | מנהג העיר קראקא להפסיק בין מנחה לערבית בלמוד התורה 1.....

אמרי נעם | בערב שבת לעת המנחה נפרדים החיצונים מהקדשה | הרמז בפסוק 'ויברך הגמלים וגו' לעת ערב לעת צאתה 1544

לקוטי שיחות | הדקדוק בלשון הפסוק 1.....

זר זהב | אברהם לא חש על כל העובר עליו אלא קבל הכל באמונה 1.....

לקוטי הלכות | הקדשה אינה נקנית בחנם אלא בכסף מלא ולכן רצה אברהם לקנות בכסף מלא 1544

ערוגת הבשם | הדבורות היו נקראות משמתי צדי הלוחות להורות שיש להקפיד הן על בין אדם לחבירו והן על בין אדם למקדש 1544

לב שמחה | הדקדוקים בפסוקים 1.....

קדשת יום טוב | דברי הזהר הקדוש שהאלף הששי הוא בערב שבת קדש קדם האלף השביעי 1.....

פתוחי חותם | האדם זוכה ע"י מעשיו לנפש רוח ונשמה עליונים 1.....

שם משמואל | נגיעה במעשי האבות 1.....

נעם אלימלך | בגיל עשרים מתחיל לפשפש במעשיו האם מקימם לשם שמים או מתמת פניות 1544

אוהב ישראל | גמלים באים - גמול ושקר על צרות הגלות 1.....

זרע קדש | בכל יום יקח עצמו מחדש לעבודת הבורא 1.....

עבודת ישראל | הרשע חושב שהוא צדיק ושוכח העברות שעשה 1.....

בס"ד

קו מענה הלכה

שע"י ממלכת עוז והדר

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחבורים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת חיי שרה

תפארת בנים

רבי צבי הירש ממנוקאטש זיע"א

החדוש הוא לעבד את הבורא בזמני דחק וצרות

מי שיעזור לו השם יתברך בהרחבה ועשר וכל טוב והוא רואה בחוש איך השם יתברך מצליחהו, אין חדוש כל כך אם הוא עובד ה', כי מי פתי יסר מעבודתו ויהיה כפוי טובה כל כך.

אכל מי שהוא מדבא רחמנא לצלן בצרות מכל צד, ומכונן את לבו להתפלל וללמד תורת ה' וכיוצא, והוא רואה איך מרחין אותו ומרחיקין אותו ורחמנא לצלן בכמה נסיונות מן השמים – ואף על פי כן הוא מתחזק בתם ודרכו לעבודת ה'.

באור מאמר חז"ל אודות הזירות בתפלת המנחה

וזהו יש לבאר מה שאמרו חז"ל בבכורות (ו:) לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, פירוע כונת המנחה שעולה מדת מלכות בכל קומתם, רק הוא אחור באחור.

הינו גם כן כפי הנ"ל, שעליות המלכות – להראות כמה ברא אתינא קמך, וכעת תגברת הדינים הוא עולה בכל קומתם להראות כמה ברא אתינא לגבך – אף על פי שהוא אחור באחור, הינו בהסתר פנים חלילה, עם כל זה הם עובדים להשם יתברך.

וזהו שיהא זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו וכו' שהיה נרדף מבני דורו כמו שנאמר ו'אשאר אנכי לבדי נביא לה' ונביאי הבעל ארבע מאות ותחמשים איש' (מלכים א' יח כב), ובהסתר פנים וסכנת נפשות כאלו התחזק ללחם בעד אמונת ה' ותורתו, ואז 'נענה', הינו שבהסתר פנים כזה נענה יען שהנפיון גדול כנזכר. על כן 'יזהר בתפלת המנחה', הינו בעת שהוא אחור באחור בהסתר פנים ורחמנא לצלן, ואז יענהו מן השמים.

הרמז בתפלת המנחה של יצחק

וזהו יש לבאר ביצחק פתיב 'ויצא יצחק לשוח בשדה' (בראשית כד לו) לתפלת המנחה, והיא ראתה [אותו] 'ותבס בצעיה' (שם פסוק סה), שראתה דרך חדש שאפלו בהסתר פנים עובדים השם יתברך וחסתה פניה, והבין:

ולכאורה קשה למה נקרא 'תפלת מנחה', בשלמא תפלת שחרית הוא בעת שמאיר השחר, ותפלת הערב מפני שהוא בערב, אבל תפלת מנחה למה נקראת כך. והתוספות יום טוב (ברכות פ"ד מ"א) הרגיש בקשיא זו, ומתרג' שמפני כך נקרא תפלת מנחה שהוא מנוחת השמש וכו'.

ולי נראה כך שבשביל זה נקרא בלשון מנחה, דהנה תפלת השחרית צריך אדם להתפלל על זה שהחזיר לו הנשמה, ואומר 'אמת ויציב', וגם עשה לו השם יתברך כמה טובות, דהינו השמש המאיר, ועוד כמה דברים, ותפלת ערבית גם כן מחיבים אנו להתפלל על מה שאנו נותנים להשם יתברך נשמה בפקדון ומאמינים שהבורא ברוך הוא הנאמן בפקדונו בודאי יחזיר לנו פרצונו, ולכן אנחנו מתפללים 'אמת ואמונה', אבל תפלת מנחה אין אנו מחיבים להתפלל, רק שאנו מנדבים אותו, ולכך נקרא לשון מנחה, שהוא לשון נדבה:

משמיע שלום

רבי שלום שכנא מפראהביטש זיע"א

תשובה קדם תפלת מנחה

ובשעה שיגיע תפלת המנחה ילך תכף להתפלל, ומקדם התפלה צריך גם כן להרהר שישוב בתשובה שלמה על כל מה שעשה מעודו עד היום הזה, ועל כל מה שעשה בגלגולים הראשונים, ועקר על הדברים האלו שהם ראיה, יח, ודבור, ושמוש, ותנועה, והלוח, ושמוש, וקבל עליו שמיום ההוא והלאה לא יעשה זאת, ובדברים אלו יעשה רצונו יתברך שיהיה לו נחת רוח.

אין אומרים פסוקי דזמרה מחמת התגברות הקלפות

ויעמד להתפלל, ויאמר מקדם הקרבנות בלבד, שבזה הוא מכניע הקלפות מעט, אבל פסוקי דזמרה אין אומרים, כי אז הוא התגברות הקלפות יותר מבבקר ואי אפשר להתגברות בהן, ומקדם ערבית אי אפשר לומר שום דבר שיש בו הכנעת הקלפות, שאז הוא התגברות הקלפות, כי נתן להם רשות בלילה כמו שכתוב (תהלים קד כ) 'בו תרמש כל חיתו יער' (הנהגות ישרות):

תפלת המנחה

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א

תקון תפלת מנחה להורות שאף שנתרחק מן הקדשה תמיד יוכל להתקרב מחדש

'ויצא יצחק לשוח בשדה' (כד לו), שהוא ענין תפלת מנחה. כי באמת כל איש ישראל בעת שקם בבקר, הוא מקבל עליו על מלכות שמים וקורא קריאת שמע, ומתפלל כל אחד לפי הבנתו ומדרגתו.

אמנם אחרי התפלה, זה פונה לכרמו וזה לזיתו. ולעת ערב, כשאדם מחשב עצמו עם נפשו, איך שכל היום הולך בהבלי העולם, ויחשב בלבד, מאחר שזכיתי לקבל עלי על מלכות שמים, ולא בכחי, כי אם ברחמי השם יתברך, אשר חדש נשמתו בבקר בקומי ממטתי, ואחר כך פרקתי עלו מעלי, ועסקתי בדברים בטלים ושפלים, ובודאי שאין באפשרי לו עוד לחזור להקדשה שהיה לו.

על זה בא יצחק אבינו עליו השלום, וחקן את תפלת המנחה לפנות ערב, להראות כי לא כן הוא, רק שתמיד יוכל האיש הישראלי לגשת אל הקדש. כי נשמת ישראל הוא באר מים חיים, שאחרי ששואבין אותו מיד הוא שוב לאיתנו הראשון.

וכן הוא איש ישראל, כשמתחרט על מעשיו, מתפלל להשם יתברך שיקבל אותו בתשובה – יוכל לחזור למדרגתו הראשונה. וזה הענין תפלת המנחה (עמ' קלר):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

תפלת מנחה על שם שהיא באה בנדבה

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ויבא והנה גמלים באים, דהנה אמרינן בגמרא (ברכות כו:) אברהם תקן תפלת שחרית, כמו שאמר הכתוב (יט כז) 'וישכם אברהם בבקר ויעמד במקום שעמד שם', ויצחק תקן תפלת מנחה, כמו שאמר הכתוב 'ויצא יצחק לשוח', ואין שיחה אלא תפלה כמו שאמר הכתוב (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו', ויעקב תקן תפלת ערבית כמו שאמר הכתוב (להלן כח יא) 'ויפגע במקום ההוא וכו'.

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יראי ה' עוזבים כל טרדותיהם להתפלל מנחה

אמר בגמרא (ברכות ו:): לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. והנה אין יראת ה' נכרת באדם אלא בשעת המנחה, לפי שאדם באותה שעה טרוד בעסקיו, במשאוי ובמתנו ובמלאכתו, ואם מניח תפלו ופוסק בתפלתו, נכרת בו יראת ה' ונאמרה, ואם אינו מניח תפלו בשביל תפלתו, נכרת בשביל ה' עליו כמשאוי, ולפיכך הזהירו חכמים לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה. (פרשת ויקהל)

מראה יחזקאל

רבי יחזקאל מסארלסבורג זיע"א

טעם מנחה של עולם שמתפללים מנחה ביראה ועצלות

הנה כי כן ראיתי בנהג שבעולם, שבשחרית מתפללין באהבה ובחשק קצת, ובמנחה מתפללין ביראה ובעצלות, וביראי שלי פשוטו הוא משום דבשחרית הוא צלותא דאברהם, ובמנחה הוא צלותא דיעצק פנודע.

אבל צריך להבין גם כן מה שאמר (ברכות ו:): לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה כו', ובשפת המנחה הוא רצוא דרצוין כו', מהיכן נמשך זה.

אבל הענין הוא כך, שהכל תלוי במחשבה ובכונה, דהיינו שבשחרית כל אחד מכין את עצמו להתפלל, והיינו ששכעומד ממשתו תכף הולך עם מחשבה זו שצריך להתפלל ועושה לזה הכנות, ואין עליו על עולם הזה, שעדיין לא התחיל לראג על פונסה, ועל כן תכסף הנשמה להתענג באור ה' כשנכנע הגשמיות. מה שאין כן במנחה שעוסקים כל היום קדם בעניני העולם הזה, ואחר כך עומדין להתפלל לפי תמם, אם כן מהיכן יבא התעוררות לתפלה.

אבל אמת נכון הדבר, ודעת לנבון נקל, שאם באותה הפונה וההכנה של שחרית יהיו הולכין אחר כך כל היום, ואל יליו מעיניו, ואם כן כל מה שיעסק אחר כך בעניני עולם הזה יהיה גם כן עם דבקות הבורא ברוך הוא, ואז יעלה כל הניצוצות הקדושות המעטפים בגשמיות הענינים ההם, והיה המתקת הדינים, ואז תהיה היראה של מנחה מפת אהבה, כי תתעלה מאד להמתיק הדינים בשרשן (פרשת

מקץ):

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

המתקת הדינים על ידי תפלת מנחה בהתלהבות

על פונה זו נתקן תפלת מנחה, שאז יטו צללי ערב ומתחיל שליטת הגבורות, ועל ידי תפלת המנחה באשיות והתלהבות מבטלים וממתיקים כל הגבורות (פרשת נח):

מעלת היגיון והאנחה של המטרד בעסקיו

אמר אבא מארי זצוקללה"ה בשם הבעל שם טוב זצוקללה"ה, שגם זה האיש המטרד בעסקיו כל היום בשוקים וברחובות, וכמעט ששוכח שיש בורא עולם, רק בעת שמגיע זמן תפלת מנחה עולה על זכרונו שהגיע זמן התפלה, וגונח ונאנח בלבו האיש שפנה כל היום בהכלי העולם, והוא רץ לסמטא אחת מן הצד ומתפלל מנחה, הגם שאינו יודע כלל מה הוא מדבר, עם כל זה גם זה חשוב ויקר מאד לפני הבורא ברוך הוא, והאנחה שלו בוקעת רקיעים (פרשת בלק):

היכל הברכה

רבי יצחק יהודה יחיאל מקומארנא זיע"א

מעשה נשגב בהרב הקדוש רבי משה מסאמבור זיע"א

ושאל דודי מורי ורבי הרב רבי משה [מסאמבור זיע"א] את אחיו דודי הקדוש מורי ורבי רבנו צבי מוידטשוב, שבילדותו היה עוסק באיזה משא ומתן, והלך בכפר ועסק עם הגוים במשא ומתן, ואחר כך הלך להתפלל מנחה ונדלק בו רמ"ח אבריו בהארה גדולה עצומה, ותמה מהיכן השיג זה, וירא לנפשו דילמא זה טעות מקלפות נגה, עבודתו בטעות.

ושאל את אחיו רבו מה זה. והשיב: מה זה אפה מתמה אחי, כשאפה הולך בשדה ובכפר בין הגוים במחשבות קדושות, כל הניצוצין שיש בדומם צומח חי מדבר, הכל נדבקים בך ונתפברים אצלך לטוב, והם נדבקים בך וממשיכים לך אור וטעם חדש שלא טעמת ממיד:

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

מנהג העיר קראקא להפסיק ביו מנחה לערבית בלמוד התורה

זאת מלפנים בכל תפוצות ישראל היו משכימים ומעריבים בבתי מדרשות ועסקו בתורה קדם התפלה בדף גמרא או

בפרק משניות וכדומה, כל אחד לפום דרגא די'ליה.

ובעיר קראקא היה המנהג להפסיק זמן ארוך בין מנחה לערבית, ורב הקהל עסקו אז בלמוד התורה, ואלו הפשוטים ועמי הארץ היו יוצאים לחוץ לשיחה בטלה, כי גם המה ידעו להזהר בקדשת בית המדרש ולא שוחחו דברים בטלים במקום מקדש מעט.

דברי תוכחה על כך שלכל הפחות בעת שהאדם בטל ממלאכתו יעסק בתורה או יעין בספר

ובעונותינו הרבים נשמטמו הלכות ונעשינו עניינים בדיעה, וכל היום בלתי אל הממון עניינו, ואנו משעבדים לתאוות הגשמיות, אנשים שקועים ראשם ורבים בעסקיהם, כל אחד חורש בשעת חרישה וקוצר בשעת קצירה ועושה כל המלאכות השפלות והבזויות.

והדעת נותנת שאם יש לאדם כמה רגעים שבהם הוא בטל ממלאכתו, לכל הפחות אז יהא יושב ועוסק בתורה או יעין בספר, או יקרא מזמורי תהלים וכיוצא בזה, וכל שכן בשבתות וימים טובים שיעשה אדם לעצמו קצת חשבון נפשו לה' ויתבונן עד כמה חסר לו במלי דשמיא. (פרשת תולדות תשל"א):

אמרי נעם

רבי מאיר מדו'קוב זיע"א

בערב שבת לעת המנחה נפרדים החיצונים מהקדושה | הרמו בסטוק 'ויברך הגמלים וגו' לעת ערב לעת צאת השאבת'

ויברך הגמלים כו' לעת ערב לעת צאת השאבת (בראשית כד יא). איתא במדרש רבה (בר נט יב): אמר רב הונא בשעה שאדם הולך לקח אשה ושמע קול כלבים מנבחים הוא מצית מה אינון אמרין, לעת ערב לעת צאת השאבת, עד כאן לשונו. ומדרש זה פליאה הוא מאד.

ונראה לפי דברי הזהר (ח"א קנז): אשר 'לעת ערב' דא ערב שבת, ואז בא אותו העבד ליחד הזווגים, כי אז זמן היחוד כמו שאומרים 'באו ונצא לקראת פלה', והיא עת מנחה של ערב שבת, ואז יש מפלה לסטרא אחרא, כי נופלים בנוקבא דתהומא רבה ויתפדרו כל פועלי און, ואז הכלבים מנבחים וצוועקים על הפרדם מהקדושה בלי שום אחיזה בהיחוד הקדוש.

וזהו 'בשעה שאדם הולך לקח אשה' רומז על זמן היחוד בשבת, אז

עת מנחה של ערב שבת אז הם מנבחים על צרת נפשם והפרדם מהקדשה:

כי בכל יום מימות החל כד מטיא שעתא דמנחה וינטו צללי ערב אז הנבכים מתגברין ומשוטטין בעולם, אבל לא כן

שומע כלבים מנבחים לעת ערב של מנחה. ולזה הרמז מנח"ה במלואו כזה מ"ם נו"ן חית"ת ה"י עולה כלב"ם עז"י נפ"ש.

פרשת חיי שרה

עלית הקדשה קשה שיהיה בחנם, כי אם בכסף מלא. כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב קכח). לענין קניית המצוות ומעשים טובים שצריכין לקנותן באגר שלים, כי הסטרא אחרא נקראת 'חנם' כפירוש.

ועל כן כשמקבל החפץ בחנם במתנה קשה מאד לברר ולהעלות הקדשה שיש שם ואזי יכולים להתאחז בו הקלפות המסבין שבכל מדרגה ויכולין להפסיד חיותו חס וחלילה כי הקלפות הם סטרא דמותא ועל כן שונא מתנות יחידה (משלי טו כז).

ועל כן לא רצה אברהם אבינו לקח המערת המכפלה במתנה מעפרון כמו שכתוב בכסף מלא יתננה לי, כי לגדל עצם הקדשה שהיתה שם, וכשהיתה תחת יד עפרון היה הקלפות מסבין אותה מאד, ועל כן אצל עפרון היתה חשך אפלה כמובא, על כן לא היה באפשר להוציאה מעפרון במתנה בחנם כי אם בכסף מלא, כי אי אפשר להוציא ולהעלות הקדשה בחנם, בפרט קדשה גבוהה כזאת (הלכות מתנה ה"ד אות י"א):

ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם (ושני צמידים רמז לשני לוחות מצודות, עשרה זהב משקלם רמז לעשרת הדברות שבהן, רש"י) (כד כז)

ערוגת הבשם

רבי משה מחוסט זיע"א

הדברות היו נקראות משתי צדי הלוחות להורות שיש להקפיד הן על ב"ו אדם לחברו והן על ב"ו אדם למקום

ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם פירש רש"י: רמז לשני לוחות מצודות, עשרה זהב משקלם רמז לעשרת הדברות שבהן.

ונראה לבאר בסיעתא דשמיא, דהנה מצות התורה הקדושה מתחלקות למצות שבין אדם למקום ומצות שבין אדם לחברו. ויש כמה בני אדם שבמצות שבין אדם למקום הם זחירים ומזלזלים במצות שבין אדם לחברו. וכמו כן יש בני אדם שעושים טובות לחבריהם ועוסקים בגמילות חסדים

שלה, החל מג' המצות המיוחדות לנשי ישראל, כמובא בפרוש רש"י פרשתנו 'נר דלוק מערב שבת לערב שבת, ובכרחה מצויה בעסה, וענן קשור על האהל' (פמבאר במקדשים שהם כנגד ג' המצות דהקלחת נר שבת, חלה ונדח).

וחיים אלו היו 'שיוין לטובה' כל רגע ורגע בהיותה עלי אדמות. וזהו ההדגשה 'ויהיו חיי שרה גו' – דאף שמי וישני שרה, כללו הרבה חלוקים ושנויים במעמדה ומצבה, אבל 'חיי שרה' היו באופן שזה במשך כל ימי חייה, 'כלן שיוין לטובה' (ופירוש סיום הכתוב 'שני חיי שרה' (שמןנו נלמד 'כלן שיוין לטובה') – שבמשך כל שנותיה, היו 'חיייה' שיוין לטובה (חלק ל"ה עמ' 92-93):

ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר (כג ד)

זר זהב

רבי זאב וואלף מסטריקוב זיע"א

אברהם לא חש על כל העובר עליו אלא קבל הכל באמונה

הנה אחר הנסיון העצום של העקדה, ואחר שמעו מן המלאך 'כי ירא אלקים אתה' וישעל ידי זה ירבה ורעו ויתברך בכל הברכות, אחר כל אלה בשובו אף לביתו קרהו מקרה הראשון שמתה עליו שרה אשתו, והיה מקום להיצר לערבב דעתו חלילה.

על זה בא הכתוב להעיד עליו ולומר 'ויקם אברהם וגו' – כלומר אמנם הוא משל ברוחו ולא הרבה אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, אלא 'ויקם' – הרחיב בנפשו עז וחקומה היתה לו, כי לא נתן אל לבו דבר ולא חש על כל אלה:

בכסף מלא יתננה לי (כג ט)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

הקדשה אינה נקנית בחנם אלא בכסף מלא ולכן רצה אברהם לקנות בכסף מלא

ויהיו חיי שרה מאה שנה גו' שני חיי שרה (כג א)

לקוטי טיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הדקדוק בלשון הפסוק

לכאורה יש לזיק: בדרך כלל, כשנאמר סכום שני חיי אדם בתורה, לשון הכתוב הוא 'ויהיו ימי . . . או' (רמ"י) שני חיי גו', ואם כן גם כאן הרי ליה למימר 'ויהיו ימי שרה' או 'ויהיו שני שרה' – ומהו הלשון 'ויהיו חיי שרה'?

הכתוב מודיע שכל ימי שרה היו ממלאים בעבודת השם בתכלית השלמות

ויש לומר הבאור בזה: עקר החדוש בכתוב זה הוא להודיע שכל ימי שרה היו ממלאים בעבודת השם בתכלית השלמות, בלשון המדרש 'כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים', ועד (פרוש רש"י) ש'כלן שיוין לטובה', שמדת ה'טוב' של כל שנותיה היתה באופן שונה.

כיצד יתכן שכל שנותיה של שרה היו 'שיוין לטובה'

ולכאורה הדברים תמוהים: כיצד אפשר לומר שכל קכ"ז השנים של שרה היו 'שיוין לטובה'? הרי מובן, שאין להשוות את מעמדה ומצבה בהיותה באור פשוט, וכן בחרו, לגבי מעמדה ומצבה לאחר שביאה אל הארץ אשר ארצה, ולאידך – בקכ"ז שנה אלו נכלל גם הזמן שהיתה בבית פרעה וכן בבית אבימלך וכו'.

'חיי שרה' הכונה לחייה הרוחניים, שהיו שיוין לטובה בכל שנותיה

אך הבאור בזה – בפשטות: 'חיי שרה' פירושו – הענינים שבהם חיתה שרה, ו'חיי שרה' היו 'שיוין לטובה', במשך כל שנותיה.

דהנה מובן, שהמשמעות האמתית ד'חיי שרה' לא היו חיי הגוף שלה (אכילה ושתיה וכו') – דלא בענינים אלו 'חיתה' שרה אמנו. ופשיטא, באשר היתה בבית פרעה או בבית אבימלך, הרי הצד הבלתיפרצוי שבזה לא היה חלק מ'חיי שרה' [שהרי אדרבה, היתה סגורה בבית פרעה ובית אבימלך גרם לה צער גדול]. **אלא** 'חיי שרה' הם החיים הרוחניים

דברי הזהר הקדוש שהאלף הששי הוא כערב שבת קדש קדם האלף השביעי

יתבאר על פי הידוע אשר באלף הששי לבריאת העולם היא דגמת יום הששי שהוא ערב שבת קדש, וכמו דאיתא בזהר (ח"א קטז): בשית מאה שנים לשתיאתה יתפתחון תרעי דחכמתא לעלא ומבועי דחכמתא דלתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתיאתה מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא אוף הכי נמי, וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח נבקעו כל מעינת תהום רבה (בראשית ו יא) וכו', יעני שם.

בזמננו הוא כבר כערב שבת אחר צהריים שערב רב היום ויגדון לא נושענו

הרי דעתה באלף הששי הוא דגמת יום ערב שבת קדש שצריך כל אחד ואחד למתתקן אז לקראת אלף השביעי שהיא דגמת יום השבת קדש. ובזמננו הרבים כבר יצאו מה שיצאו כי עברו וחקלפו רב הימים גם מאלף הששי, וכבר הגיענו דגמת ערב שבת קדש אחר הצהריים בעת שערב רב היום ולא זכינו עוד לראות שום אתחלתא דגאלה וקצת תקון העולם לצורך יום השביעי, וה' ירחם עלינו ועל פליטתינו במהרה עוד קדם שנגיע לערב יום השביעי עם חשכה.

על הקב"ה למהר ולגאל אותנו כפי טבע אנשים למהר ההכנות לשבת כבר בבקר יום הששי

וכבר אמרתי בזה מליצה ישנה בעד אחינו בני ישראל, אשר אנו רואים כמה אנשים אשר עוד ביום ערב שבת קדש בבקר הם ממחרים בכל עסקיהם ואין מסיחים דעתם מיום השבת קדש. ויתר מרעהו צדיק (ע"פ משלי יב כו) צדיקו של עולם – גם הקדוש ברוך הוא ישיגח ברחמי ויעשה מדה כנגד מדה, שימחר עצמו גם הוא לקראת אלף השביעי שהוא דגמת ערב שבת קדש, וגם מה עתה שהיא כבר ערב שבת אחר הצהריים.

באור 'הושענא מכוון לשבתך'

וכמו שפרשתי מה שאנו מתפללים ביום הושענא רבה הושענא מכוון לשבתך – שהקדוש ברוך הוא ימחר עצמו ויזכין לקראת אלף השביעי כמו שאנו ממחרים להזכין לקראת יום השבת וזהו הושענא מכוון לשבתך – רצה לומר הקנה לשבת קודש.

רמז הפסוק על פי הנ"ל

והנה ידוע אומרים ו"ל שהקדוש ברוך הוא הראה לאברהם אבינו עליו השלום בית המקדש בנוי וחרוב וכו', וזה נראה לרמז בקרא זה שגם ליצחק הראה

ארור ובני ברוך ואין ארור מתדבק בברוך, אבל עתה פאשר בא ללכן שאמר לו 'בוא ברוך ה' ואמרו ו"ל שיצא מפלל ארור לכלל ברוך, אז עלתה בו שוב המחשבה להתדבק בורעו של אברהם אבינו עליו השלום ואמר לשון 'אלי'.

אמנם פנאיה מה שנוכלל בכלל ברוך לגבי לכן עדין אינו בכלל ברוך לגבי אברהם אבינו עליו השלום.

או יש לומר, שהטעם שיצא מפלל ארור לכלל ברוך איתא במדרש (ב"ר ס ו) שהוא על ידי ששרת את הצדיק באמונה, אם כן זהו דוקא כשממששו באמונה בלא הנגיעה העצמית, וממלא שליחותו כפי שנוצטתה, אבל אם לא ימלא את המבקש הימנו ולא יעשה באמונה, חוזר לשרשו שהוא בכלל ארור.

תרוץ השפת אמת בשם האדמו"ר מוקוצק זיע"א: פאשר האדם נוגע בדבר אינו מרגיש בכך

ובשפת אמת איתא בשם הרבי מקאצק ו"ל כי פשהיה נוגע לא הרגיש נגיעתו, כי האדם אינו מרגיש הנגיעה בעת שהוא נוגע לכן אמר 'אולי' בלשון מלא, ורק אחר כך כשספר המעשה ולא היה נוגע עוד הרגיש הנגיעה שהיה לו, ואמר 'אלי' בלשון חסר.

על ידי התחברות לצדיק נשמר מנגיעה

וכבוד קדושת אבי אדוני מורי ו"ל הגיד בזה, שכל זמן שהיה אליעזר בבית רבו בביתו של אברהם אבינו עליו השלום לא היה יכול להיות לו נגיעה עצמית כלל, ורק משהתרחק מבית אברהם אבינו עליו השלום חקף היה לו הנגיעה ואמר 'אלי'.

טעם נפלא מדוע הצריך אליעזר לקפיצת הארץ

ובזה יש לפרש מה שנאמר 'ואבא היום אל העין וגו'' (כד מבי), וברש"י מחז"ל מכאן שקפצה לו הארץ, ולמה הצריך לגס של קפיצת הארץ, ומה בכך אלו היה הולך כל אותם הימים. ולהנ"ל נכון, כי אם כשהתרחק יום אחד בא לנגיעה עצמית כזו לומר 'אלי', אם היה מתרחק זמן רב, עד כמה היתה גדולה נגיעתו העצמית (תשמ"א):

ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב (כד

(גס)

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א

ונותנים צדקה, ואינם משימין על הלב לזהר במצות שבין אדם למקום. ובאמת כלם מרועה אחד נתנו והכל מצות המקום, וצריך לזהר בכל מיני מצות עד קצה האחרון.

ונראה בסייעתא דשמיא, דמהאי טעמא היו עשרת הדברות כתובים על הלוחות משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים (שמות לב טו), וכבר מבאר שבלוחות חמש מצות שבלוח אחד הם מצות שבין אדם למקום וחמש מצות שבלוח השני הם מצות שבין אדם לחברו.

שמא תאמר שאפשר לחלקם זה מזה, על כן נכתבו גם מעבר השני, דלפי זה אותן שבלוח השני באים בלוח זה מצד עבר שפגגדו באפן שכל אחד ואחד נכתבו חמש בעבר הזה וחמש בעבר השני שפגגדו, נמצא בכל אחד ואחד נכתבו כל עשרת הדברות, וכנ"ל דכל מי שאינו מקיים מצות שבין אדם למקום אף מצות שבין אדם לחברו פלא נחשב, וכמו כן לא ידוך גיסא:

ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי (אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצא עלה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר ליה אברהם בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך, רש"י) (כד לט)

לב שמחה

רבי טמחה בונם מגור זיע"א

הדקדוקים בפסוקים

המפרשים דקדקו, מדוע פאשר דבר העבר אל אברהם כתיב 'אולי' לא תאבה וגו' מלא, ורק אחר כך כשחזר על דבריו אצל לכן כתיב לשון חסר 'אלי' לא תלך וגו' לדרש הנ"ל.

תרוץ האמרי אמת זיע"א

ותרץ כבוד קדשת אבי אדוני מורי ו"ל, שבהיותו אצל אברהם אבינו עליו השלום ואמר לו שילך אל משפחתו, חשב שהמה אנשים גדולים כמו אברהם אבינו עליו השלום, ולא היה לו הנה אמינא לעצמו, אבל כשהגיע אצל לכן וראה עם מי יש לו עסק, אז אמר, מחתן נאה כמוהו גם אני יכול להיות, לכן אמר 'אלי' בלשון חסר לרמז על עצמו.

ישוב נוסף

ובשם המפרשים הגיד, שפשהיה אליעזר אצל אברהם לא אמר 'אלי', כי שמע מאברהם אבינו עליו השלום אתה

לשונות של אור

אבות

שם משמאל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

נגיעה במעשי האבות

זקני וצללה"ה מקאצק אמר על מה שאמרו ו"ל חוב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הינו שעכ"פ תהיה למעשי נגיעה בעלמא למעשי אבותי, אבל לא להטעות את עצמו שהוא עושה כמעשיהם (תרע"ב):

גיל עשרים

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

בגיל עשרים מתחיל לפשפש במעשיו האם מקימים לשם שמים או מחמת פניות

מעשרים ולמעלה, שאז שכלו של אדם מתגבר לדעת את ה', אזי הוא מתחיל לפשפש במעשיו ורואה בהם אם נעשים כהגון לכבודו ית' באמת, ורואה ומבין בעצמו שלא יצא יד"ח כלל בשום עסק תורתו ומצותיו שעשה ולמד עד הנה (ד"ה א"י דרש"י):

גלות

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע השל מאפטא זיע"א

'גמלים באים' - גמול ושכר על צרות הגלות

'וירא' והנה גמלים באים, ר"ל ראה הגמול הטוב שיצמח מזה לזרע ישראל לעתיד לבוא עבור גדל ורבות הצרות והיסורין שקבלו ע"ע וסבלו בעת הגלות ואעפ"כ היו עובדים את השי" ושוברים התורה והמצוות (ד"ה ויצא יצחק):

התחדשות

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

בכל יום יקח עצמו מחדש לעבודת הבורא

צריך בכל יום להתחיל מחדש בעבודתו יתברך שמו, כיון שבכל יום נעשה ברירה חדשה (עהפ"ס ואבא היום):

הקלפות הסוככים את השושנה. ואת יקשו, מקיש, דופק על בתי כנסיות ובתי מדרשות. ואת מדי, דבק בכל מדות טובות.

ואת מדי, קרי בה 'מדין', בחיריק המ"ם והדל"ת, כמו 'מארי מדין' שבזהר הקדוש (ח"ב ל"ד), הם היודעים דרך האמת, גם זה הצדיק, כשבאה לו הנשמה מלמדתו (סודות) [סודות] התורה. ואת ישבק ואת שוח, מלמדתו לעזב השיחה, משום דסיג לחכמה שתיקה (אבות פ"ג מ"ג). אי נמי, ישבק מוחל על עלבונו, ושוח מלשון ענוה.

יושב בישיבה באהבת חברים ומרבה חכמה

ויקשן ילד את שבת ואת דדו ובני דדו היו אשורים ולטושים ולאמים. כלומר, זה שמקיש ודופק על בתי כנסיות ובתי מדרשות, נמשך לו מזה את שבת, דהינו שמרבה ישיבה ובזה מרבה חכמה. ואת דדו, שנעשה דוד ואהוב עם בעלי הישיבה, דזהו העקר, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב קצ"א): דצריכים חברים של תורה להיות אוהבים זה לזה.

וזהו ובני דדו, דהינו כשיהיה בני הישיבה דודים ואוהבים זה לזה אז יהיו אשורים, דהינו מאשרים, דזהו דרך הישרה. ולטושים, דהינו יהיו מחדדים ומפלפלים הרבה, כמו שנאמר (משלי כו ז') 'ברזל בברזל יחד'. ולאמים לשון מלכות, דכיון שכל למודם לשם שמים יגיעו למדרגת מלכים בתורה, כמו שנאמר (משלי ח טו) 'כי מלכים ימלכו'.

העוסק בתורת הסוד צריך להרבות בקדשה

ובני מדנו עיפה ועפר וחנוד ואבידע ואלדעה כל אלה בני קטורה. ובני מדנו, הם בעלי הסוד כמו שכתבנו לעיל (פסוקים א-ב), נמשך להם עיפה ועפר וחנוד, בא לרמוז דהבאים בסוד ה' צריכים להוסיף קדשה על קדשה וענוה על ענוה ומצוה על מצוה. וזהו עיפה, מלשון כפל, כמו עיפניהו דאיתא בגמרא (כתובות זו):. ועפר מלשון ענוה, משום עצמו כעפר. וחנוד, מחנך במצות. כלומר, הענוה והמצות שהיו בו, עכשו דבא בסוד ה' כפל אותם.

ואבידע, אותיות 'וד' אבי"ע, דהינו ארבע עולמות, אצילות בריאה יצירה עשיה, דהבא בסוד ה' צריך לידע סוד ארבע עולמות, ובזה ואלדעה, קרי בה יאל דעה, כלומר בזה יבוא לידע את ה' בפרט כראוי. כל אלה בני קטורה, כלומר כל אלה המדות נולדו מן הנשמה הבאה אליו שהיא קטורה:

הקדוש ברוך הוא בעת שהבית המקדש עומד בקיפו וגם בעת שנחרב.

וזהו שנאמר ויצחק בא מבוא באר לחי ראי' (באר' זה ציון, בן דרשו במדרש ובה פרשת ויצא (ב"ר ע"ח)), רצה לומר שנראה לו הזמן שיהיה התראות פנים עם חי החיים יתעלה במרום הר ציון.

ויצא יצחק לשוח בשדה, שם רומז שראה שעת חרבנו שנקרא אז שדה כדברי חז"ל (ב"ר סה ע"ב) על דרך 'ציון שדה תחרש' (מכה ג יב), בשביל זה יצא יצחק לשוח ולהתפלל עבור לפנות ערב, רצה לומר על ידי שפך הוא לפנות ערב, כי נטו צללי ערב באלף הששי אחרי צהרים שהיא כבר לפנות ערב יום השבת קדש, ועל זה התפלל יצחק לרחם עלינו במהרה, כי מעתה אין לנו עוד שום זמן להמתין, שפך הגיע לפנות ערב, שפך כלו כל הקצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה (חג הסוכות אות יד):

ויסר אברהם ויסר אשה ושמה קטורה. ותלד לו את זמרו ואת יקשו ואת מדי ואת מדין ואת ישבק ואת שוח וגו' (כה א-ד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

האדם זוכה ע"י מעשיו לנפש רוח ונשמה עליונים

אפשר לפרש הפסוקים האלה בדרך רמז, בהקדים מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"ב צ"ד):, דאדם אחר בואו לזה העולם, על ידי מעשיו הטובים ועסקו בתורה יכול לקנות נפש היותר עליונה, ובהשתדלותו אחר כך ויוסף אמץ על אמץ וקדשה על קדשתו, קנה אחר כך רוח עליון. וכשמוסיף עוד קדשה על קדשתו, קנה נשמה עליונה. נמצא הכל תלוי ביד האדם להשיג מה שירצה:

מי שזכה לנשמה זוכה לכמה מעלות

וזהו שאמר כאן ויסר אברהם, הוא הצדיק שהוא אב ורם, הוסיף קדשה על קדשתו, ועל ידיה זכה ויסר אשה שהיא נשמה, ונשמה קטורה, כשמה בן היא, שנאה ונאים מעשיה פקטרת. וכיון שזכה וקנה נשמה קדושה, יולדת לו דברים של קדשה.

וזהו ותלד לו את זמרו, קרי בה לשון זמירות, ולשון 'זמיר צריצים' (ישעיה כה ה), דהינו, השמא שבאה נשמה קדושה לזה הצדיק נתוספו בו דברים עליונים, חשקו ורצונו כי אם לזמר לקונו, ולהכרית

התפארות

עבודת ישראל

רבי ישראל מסודניץ זיע"א

הרשע חושב שהוא צדיק ושוכח העבירות שעשה

וזה מצינו ונשמע מרשע שמתפאר בזה הלשון – ברוך ה' הנחתי טלית ותפלין והתפללתי, גם אמרתי תהלים ומעמדות, ולמדתי פרק משניות, ונתתי פרוטה לצדקה, ומי כמוני צדיק וישר (ד"ה ויהי):

חדש כסלו

גנוי ישראל

רבי ישראל מטשורנסקוב זיע"א

המגיד מטשורנסקוב זיע"א שמע בעולם העליון שר"ח כסלו הוא יום סליחה וכפרה

מספר בשם זמני הקד' רבי מוטלי מטשורנסקוב זצ"ל, אשר שמע בר"ח כסלו רעש בעולם העליון, ונאמר לו שהוא יום סליחה וכפרה, כי יעז שחנכה הוא הגמר, מתחילה ההארה כבר מתחלת החדש:

דרשות חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

ראש חדש כסלו כיום הכפורים

מהושענא רבה עד ראש חדש כסלו ארבעים יום, והוא יום הכפורים (ח"ב עמ' שעט):

פרי צדיק

רבי צדוק מלובלין זיע"א

בחדש כסלו יש לכל אחד מישראל מבטח עז שיוכל לקנות עולמו בשעה אחת:

ימים

אהבת שלום

רבי מנחם מנדל מקוסוב זיע"א

ימי האדם הם לבושים לנשמתו | הבושה העצומה כאשר אין לו לבוש מאותו היום

צריך האיש המשכיל לשמר שלא יבלה אפלו רגע אחד בהבלי עולם, בכדי שיהיו כל רמ"ח האברים שלו יכולין להתלבש ולהתעטף באותו יום. ומה מאד גדולה הבושה אם ח"ו מבלה יום אחד בהבלי עולם, ומכ"ש אם עושה ח"ו עברה באותו יום אזי הוא מתלבש במלבושים צואים (עהפ"ס ואברהם זקן):

נסיונות

לקוטי אמרי יוסף

רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א

פעמים שהרב והאב כבר נתנסו עבור הדורות הבאים

כל צדיק צריך לסבל נסיונות ויסורין ח"ו עד הגיע אל שלמותו, אכן לפעמים אם האב נתנסה אין צריך הבן עוד לנסיונות, וכן מרב לתלמיד (ד"ה ה' אלקי):

צדיק

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

קדשת מאכלי הצדיק

ידוע גדל מעלת הנחנה משלחנו של תלמידי חכמים הצדיקים, אשר קדשת מאכלם ע"כ.

אוצרות גאוני הדורות

ותמת שרה בקרית ארבע (כג ב)

יוסף אברהם

רבי יוסף שאלתיאל זצ"ל

מיתת שרה מחמת ארבעת הענקים

בהקדים מה שכתוב בשפתי כהן ויבא אברהם מבאר שבע, ואם תאמר מי הוליקה לשרה לחברון. שמעתי, כשבא השטן ואמר לה לשרה היכן יצחק, אמרה לו הלא עם אביו ללמדו מעשה הקרבן. אמר לה, הוא הקרבן. לא האמינה לו, הלכה אצל אחימן ששי ותלמי, אמרה

מביא אל האדם קדשה יתרה לסייעו לעבודת הבורא (ד"ה ויאמר לא אוכל):

שבת

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

תשובה בשבת מעלה את מעשי השבוע לשרשם

בערב ש"ק, ולכל הפחות בש"ק, יתבונן על מעשיו דכל השבוע, ויתחרט וישבר את לבו לפני השי"ת, ואז הש"ק מעלה אותם לשרשם (פרשת חיי שרה):

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

בזכות ההכנעה זוכים לאור מפלא מהשבת

כאשר מתחיל האדם להכנס בקדשת ש"ק, ומתבונן בכל תהלוכותיו מהששית ימי המעשה וכו' ונעשה מזה נכנע וספל, בזכות הכנעה זו זוכה להרגיש אור נעם מפלא מקדשת ש"ק (אות ז):

אור יצחק

רבי יצחק מאדוניל זיע"א

בשבת בטלים הטרדות וכל אחד פנוי ויכול להגיע לעבודת ה'

באמת מגדל הצרות וטרדות וצרכי ישראל המרבים, וגדל הבחירה הגשמית שבימי חול, א"א לבוא לזה – ולעשות מרע טוב, ולזה נתן לנו השי"ת ברב רחמיו את הש"ק, ואידך שיהיה בטל הטרדות והבחירה, וכ"א הוא פנוי מעסקיו שלו, ויכול לבוא לזה המדרגה (פרשת חיי שרה):

תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני (כג ד)

קול אליהו

רבי אליהו מוויילנא זצ"ל

רמז הפסוק לנקברי מערת המכפלה

הנה כאשר מתה שרה אמנו ויבקש אברהם אחזת קבר בעדה, ועפרון ובני חת השיבו אמרים לו, נמצא הלשון שבע פעמים, הינו, ואקברה את מתי

בפרושו לספח (כ): דאי העבד כשר שרי ליה ללמדו תורה, ועין שם שהאריך בזה. ולפי זה פרש אצלי פונת הפסוק ויאמר אל עבדו וזו ביתו המשל בכל אשר לו, ואל יקשה בעיניך כיון שהוא עבד היאך למדו תורה עד שהיה זקן ביתו, מה שקנה חכמה, שהיה כשר המשל בכל אשר לו מושל ביצרו, ואין לה כשר גדול מזו, כי איזהו גבור הכובש את יצרו (אבות פ"ד מ"א).

לא תפח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי יושב בקרב (כד ג)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

מאון נטילת אשה מבנות ענר אשכול וממרא

אשר אנכי יושב בקרב' ולא 'בארצו' כמו שכתוב בספור העבד ללכו, ואפשר רמז לא מבעיא 'אשר אנכי יושב בארצו' שלא תקח לו מהם, אלא אפלו אותם שאנכי יושב בקרב לפם, שהם אוהבים אותי הרבה כמו ענר אשכול וממרא, אפלו הכי לא תקח לו מהם. וזהו שכתב רש"י ז"ל 'ונקית' וקח לו מבנות ענר, ורצונו לומר אותם שרמזתי להם במלת 'בקרבו' כמו שנתבאר.

אכל אליעזר פחד שיאמר 'בקרבו', שמא יעפכו אלו באמנם כיון שאברהם לא רצה אפלו באוהבים שלו, אם כן לא יש תקנה שישא כי אם ממנו, ויעפכו עד שינקה להם ממון הרבה, לכן אמר 'בארצו' דוקא, אבל אם לא ימצא ישא מבנות אוהביו או מארץ אחרת שאינה ארצו.

ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו (כד ט)

בנין דוד

רבי דוד דב בעריש מייזליש זצ"ל

שחרור אליעזר מעבדות קדם קדושי רבקה

וכרש"י שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו. ובתפארת יהונתן יצחק העבד עשרה גמלים, עבד עשרה אנשים לברך ברפת ארוסין. ונראה לי דהמפורשים מקשים איך עשה אברהם אבינו את אליעזר לשליח לקדש אשה, הא אין עבד נעשה שליח בקדושים. אמנם יש לומר דשחררו על תנאי אם ימין לו השי"ת אשה לקדש יהיה משחרר, ואף על גב דמשחרר עבדו עובר בעשה, מכל מקום לבר מצוה מתר.

לקבר את שרה ואמר ואברהם מתי מלפני, ובני חת השיבו לו בעין יפה במבחר קברינו קבר 'את' מתד, אמרו 'את' שהוא רבוי, שהם יתנו לו מקום שיוכל לעשות שם מקום קבר משפחה.

אמנם עפרון אמר לו קבר מתד, שלא נתן לו רשות לעשות מקום קבר, רק שימן לו לקבר את שרה לבדה, ולכן כתיב וישתחו אברהם לפני עם הארץ ולא לפני עפרון, כיון שהם נתנו לו רשות לעשות מקום קבר משפחה השתחוה לפניו. ואחר כך כאשר אמר אברהם לעפרון שישלם לו בעד זה, נתרצה ואמר לו ואת מתד קבר, כי בעד כסף נתרצה גם עפרון לתן לו מקום קבר משפחה.

ויתנו לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם (כג ט)

אמרי אש

רבי מאיר אייזנשטטר זצ"ל

מכירת המערה בתורת מתנה

ולכאורה יש לדקדק וכי היו לעפרון שני מערות, אשר אברהם נתן סימן ואמר 'אשר בקצה שדהו'. עוד יש לדקדק הא אברהם רצה לשלם בעד המערה, ואם כן למה לא אמר 'וימכר לי'.

אמנם נראה דחדא מתרין בתברתה, על פי מה דאיתא בבבא בתרא (סה:) דאף למאן דאמר המוכר בעין רעה מוכר ולא שיר לפניו דרך, הנותן בעין יפה נותן, דהא רחים ליה ונותן לו הכל בעין יפה. **והנה** כאן היתה המערה בקצה שדהו, והיה אברהם צריך לו לילך דרך שדהו, ואם היה עפרון מוכר לו, אפסר לא מוכר לו הדרך, ולכן בקש אברהם בלשון מתנה כדי שיהיה בעין יפה, והיה לו דרך בתוך שדה עפרון לשדהו, ושפיר אמר ויתנו לי. ולכאורה יקשה מדוע מבקש בלשון מתנה, על כן אמר **אשר בקצה שדהו**, וצריך אני לילך דרך שדהו, אבל באמת בכסף מלא יתננה לי.

ויאמר אברהם אל עבדו וזו ביתו המשל בכל אשר לו (כד ב)

רמת שמואל

רבי שמואל אגייני זצ"ל

עבד כשר ורשאי ללמד תורה

איתא בכתבות (כת). אסור ללמד עבדו תורה, וכתב הרב אהלי יצחק

מלפני, 'קבר את מתד', 'מקבר מתד', 'לקבר את מתי', 'קבר מתד', ו'אברהם את מתי', ו'את מתד קבר', והקשו כל הקדמונים ז"ל על כפל לשון שבע פעמים בסגנון זה, והיה די בשלש או ארבע פעמים לפי חקי הלשון.

ועוד יש להוסיף ולדקדק, מדוע בשש פעמים הראשונות נזכר בתחלה קבורה ואחר כך מיתה, ובפעם שביעית נזכר בתחלה מיתה ואחר זה קבורה, בטח יש בזה ענין לענות בו.

אמנם יש לומר דהענין כך הוא, דידוע כי בעת שרצה אברהם אבינו ע"ה לקבר את שרה אשתו במערת המכפלה היה מנחים שם אדם וחוה, ואם כן נצרכו עוד שם להניח ג' זוגות, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. ועליהם מרמזים הפסוקים באמנם כאן ששה פעמים 'לקבר את מתי' וכדומה, כנגד ששה צדיקים העתידים לנחם שם.

וידוע מאמר חז"ל (סוטה ג.) כשבאו בני יעקב למערת המכפלה לקבר את אביהם, בא עשו לחרור ריב ואמר שלי הוא וכו', מיד לקח חרב והתז את ראשו של עשו, והיה הראש מתגלגל עד שנפל למערת המכפלה וכו', עין שם. וגם ידוע מאמר חז"ל (ברכות יח.) רשעים בחייהם קרוים מתיים, אבל צדיקים במיתתם קרוים חיים, ובגמרא (שבת קנב:) מקשינן והא כתוב (בראשית ג ט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב', ואיך אמרת דבמיתתם קרוים חיים, ומשגי הדין שעה אחת קדם תחית המתיים, עין שם.

הרי חזינו דאצל הצדיקים שיף קבורה ואחר כך מיתה, הנינו שעה אחת קדם תחית המתיים, לכן נכתב כאן ששה פעמים הלשון 'לקבר מתי' וכדומה נגד הששה צדיקים הנ"ל שיצטרכו להקבר שם.

אבל בפעם אחרונה כתיב ואת מתד קבר, לרמז על עשו שזכה בהיות ראשו להקבר במערת המכפלה, דאצל רשעים מיתתם קודמת לקבורתם, כי בחייהם קרוים מתיים, לכן נכתב אצלם המיתה קדם להקבורה.

במבחר קברינו קבר את מתד (כג ו)

לקוטי בשמים

רבי יחיאל מיכל שלמה ברמן זצ"ל

צרות העין של עפרון

הדקדוקים מבארים פעם נאמר 'את מתד', ופעם נאמר 'מתד'. ואמר הרב ר' ישראל אליעזר מין מלובלין לישיב זאת, כי אברהם בקש מהם שרצה

וַיֵּרֶץ לָבוֹן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעֵץ (כד)

(כט)

ארץ צבי

רבי צבי הירש ב"ר יהודה זצ"ל

ריצת לבן אליעזר מפני חמוד המון

פרש רש"י ז"ל למה רץ ועל מה רץ, מלמד שנתן עיניו במזון, ע"כ. ויש לדקדק מהיכן בא לו לרש"י ז"ל שרץ על המזון [וכו']. ונראה לעניות דעתי שפרוש רש"י ז"ל מהמקרא עצמו דרוש דרש שנתן עיניו במזון, שיש כמה דקדוקים בפסוק. א. מלת 'החוצה' יתרה, ומה בא להודיע שרץ החוצה, שהרי אליעזר עומד מחוץ לעיר, כאשר הגיד הכתוב 'והנה הוא עמד על הגמלים על העץ', אם כן מסתמא שריצתו היתה החוצה, ומה בא ללמדנו.

ואת היתרת מלת 'אל העץ' יותרת הכבר, ויהי רבקה כבר הגידה ללבן איה שער מקומו של אליעזר ויתאמר לו הנה עמד על הגמלים על העץ, וכי לא היינו יודעים שרץ אל העץ, ולא היה לפסוק לכתב כי אם 'וירץ לבן אל האיש ויאמר לו בוא ברוך ה', ומיתורא דקרא בא לו לרש"י ז"ל לדרש בגנותו של לבן.

דהנה בעלי התוספות על התורה בפרשת משפטים דרשו על פסוק (שמות כא כד) 'עין תחת עין' ממון, ואמרו ז"ל מנן לנו לדרש דרשה זו ולהוציא המקרא מידי פשוטו, ואמרו ז"ל כי אותיות 'עין' מתחתם יוצא 'פסוק', כי תחת אות יו"ד אחריה אות כ"ף, ותחת אות נו"ן יבוא אחריה אות סמ"ך, ותחת אות עי"ן יבוא אחריה אות פ"א, שהם אותיות כסף שהוא ממון, ועל זה דרשו הפסוק 'עין תחת עין' שהוא ממון, שהוא תחת אותיות עי"ן יו"ד נו"ן.

אם כן אפשר שהוא כונת רש"י ז"ל שדרש ממלות 'החוצה אל העץ' שנתן עיניו במזון, יען שאותיות שהם 'החוצה' אל העץ, שהם אותיות כסף, שהוא ממון.

ויושם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד

אם דברתי דברי (כד לג)

קריית ארבע

רבי רחמים חורי זצ"ל

אכילה מסעודה של מצוה

יש לדקדק דאינו דרך המוסר לעכב הסעודה עד שידיבר, במאי נפקא

ותמהר ותדר בדה על ידה ותשקהו וגו' ותמהר ותער בדה וגו' ותשאב לכל גמליו

(כד יח-כ)

חדושי מן הגרי"ז הלוי

רבי יצחק זאב הלוי סלוביצי'ק זצ"ל

השקאת המים מבעוד יום

וצריך באור אמאי מהרה כאן בכל זה, וגם בשאליעזר ספר הדברים לקמן (פסוק מז) כתיב 'ותמהר ותורד בדה מעליה' וגו' וצריך באור מאי החדוש בזה שמהרה. **והנראה** דהנה אמר קדם (פסוק יא) 'ויברך הגמלים וגו' לצת ערב, ואמר עוד 'הקרה נא לפני היום' וגו'. ואם כן בבקשתו שבקש היה שיהא גם כן זה אף שלעת ערב הוא, שעוד היום קדם שקיעת החמה תבוא הנצרה וכו', וזהו שאמר 'ותמהר' שמהרה שקדם שקיעת החמה תשקהו, ויקים הנסיון שבקש שיהא עוד באותו היום.

והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא (כד כא)

וידבר משה

רבי משה פולק זצ"ל

סרובה של רבקה לטל את התכשיטים

סימן להצלחת השליחות

ויש לדקדק מה זה 'מחריש לדעת', הרי ראה כי ה' הצליח דרכו. גם מה צריך לומר 'צמידים על ידיה', פשיטא שצמידים לובשים על הידים. גם הקשו למה נתן תחלה ואחר כך שאל, והיה לו לשאל תחלה כאשר הוא עצמו שנה בספור המעשה אחר כך.

ונראה לי כי לכאורה יש לומר דסימנו של אליעזר אינו סימן של כלום, כי כל רואיו הכירו שהוא שר ומושל שבא באנשים בעשרה גמלים, ואם כן פשיטא שכל נצרה ונצרה תבהל ותמהר לתת לו מים ולגמליו כדי לקבל פרס, ובה מוכן מה שאליעזר היה מסתפק ההצליח ה' דרכו, אם יש ממש בסימנו או לא, ומאין יתברר זאת אם עשתה על מנת לקבל פרס.

לזה התחכם והוציא נזמים וצמידים להושיט לה, ואם באמת היה כונתה עבור זה בודאי תמהר ותחיש לבלם עורו בכפו. אמנם רבקה לא פנתה ולא הביטה כלל לבספוף וזהב וזהב לקחה כלל, כי עשתה לשם מצוה מה שעשתה, עד שהצריך הוא בעצמו לשום הנזם באפה והצמידים על ידיה, ואז כבר ידע כי הצליח ה' דרכו.

אולם יקשה איך ישחרר אברהם בשביל בנו, הא אין אומרים חטא כדי שיזפה חברך, אבל הדבר נכון דהא קדם ששלח אברהם אבינו את אליעזר כתב שטר מתנה על כל אשר לו ליצחק, אם כן גם העבד היה שייך ליצחק ושפיר היה יצחק משחררו על תנאי כנ"ל, דבמקום מצוה מתר.

וזהו שאמר ויחם העבד עשרה גמלים עבור עשרה אנשים לברך ברפת ארוסין, דהוא בעצמו יקדש את האשה, ולא שייך האשה ליצחק שיקדש בעצמו, דהיה משחרר דליקא אסור פניו וכל טוב אדניו בידו, שכתב שטר מתנה ליצחק והיה העבד של יצחק.

וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמלאיני נא מעט מים מברך (כד יז)

שערי שמחה

רבי שמחה בונים סופר זצ"ל

שנה אליעזר מדבריו ובקש רק מעט

מים שלא להנות ממעשה נסים

ראיתי באור החיים שמדקדק דהא מתחלה אמר (פסוק יד) 'הטי נא כדך ואשתה', ולמה שנה אחר כך ואמר רק 'מעט מים', ונדחק.

ונראה לי, כי אמרו בש"ס תענית (כד) שלא להנות ממעשי נסים, שלא רצה להנות מהחטים שנתמלא בנס בחדר, וכן בש"ס שבת (נג) שנעשו דדיו כדי אשה, שחשבו לגריעותא שנשתנו עליו מעשה בראשית, ועין בש"ל בפרשת לך לך שנה נלמד מאברהם שאמר (יד כג) 'אם מחוט ועד שרוף נעל ואל תאמר אני העשיתי את אברהם', דלמה לא לקח אברהם דלמא יקים הבטחת ה' שהבטיח אותו על העשר בזה שנותן לו מלך סדום, וכי יעשה ה' ארבות בשמים וימטירו לו כסף וזהב, אלא הענין שכל הנצחון היה מעשה נסים חוץ לטבע, וידע אברהם שבודאי אין כונת הקב"ה והבטחתו על זה שיקבל עשרו ממעשי נסים, ע"ש.

ומזה למד אליעזר גם כן מאברהם רבו שלא להנות ממעשי נסים, והנה רש"י ז"ל פרש על 'וירץ העבד לקראתה' לפי שראה שעלו המים לקראתה, ואם כן היה זה מעשה נסים, ולא רצה להנות ממעשה נסים רק מה שהיה צריך לידע אם הצליח ה' את דרכו, אבל לא היה רוצה לשתות די ספוקו, שלא להנות ממים אלו שבאו על ידי נס, ועל כן אמר אחר כך ושנה 'הגמלאיני נא מעט מים מברך'.

הנה רבקה לפניך קח ולד, ובכגון דא ודאי כל הנריו הרי זה משבח.

ואך באמרו ואבא היום אל העזר, דדרשו חז"ל היום יצאתי והיום באתי שהיה לו קפיצת הדרך, ואולי לא נתנו אמונה לדבריו שהוא חוץ לטבע, ואף כשנמנן להם מגדנות מפרות ארץ ישראל שנתלשו אומול ומפירין בזה היטב (כדאיתא בביצה ובשולחן ערוך אר"ח סי' תקט"ו), ואזי ראו כי האמת אתו, ועל כן שפיר אמרו לו אם כן אין לך למהר כל כך, והתעכבו כאן איזה ימים לכל הפחות, דכמו שהיה לה קפיצת הארץ לכאן כמו כן תוכל לעשות בהחזרה.

ועל זה השיב להם אין זה משלי, ורק ה' הצליח את דרכי, ומי יודע אם לעת כזאת יעמד לנו הכן גם כן אותן פנפי נשרים ואין סומכין על הנס, ולכן אל תאחרו אותי.

ו"ל יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים.

ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך (כד נה)

דבש וחלב

רבי מנחם מנדל קרנגיל זצ"ל סובו של לבן למסר את רבקה לאחר ראית המגדנות מארץ ישראל **ולכאורה** צריך עיון אחרי דכבר אמרו לו 'הנה רבקה קח ולך', איך כרגע הדרי בהו אחר נתינת המגדנות ואמרו 'תשב הנערה אתנו' וגו'.

ויש לומר דודאי היו חסים מאד על אברהם אבינו ע"ה ויצחק בנו שהיו דואגים עליהם בזמן שאליעזר ואנשיו שוהים על הדרך כל כך, ועל כן אמרו

מנה אם ידבר קדם אכילה או אחר כך. **ושמעתי** בימי חרפי דבר נאה משם מורי ו"ל, במה שאמרו בגמרא דפסחים (מ"ט) כל סעודה שאינה של מצוה אין תלמיד חכם רשאי להנות ממנה, וידוע מאמרם ו"ל (יומא כ"ה) על פסוק 'הוא דמשק אליעזר' שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים, ובזה אתי שפיר **ויאמר לא אכל** דהשתא הוה ליה סעודת רשות, אמנם אחר שאדבר ותתרוצו על רבקה, אז הניא לה סעודת מצוה של ארוסין, ונכון.

ולי נראה לפרש במה שאמרו במסכת אבות (אבות פ"ג מ"ג) כל שלחן שלא אמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו מזבחי מתים, וזה שאמר **ויאמר לא אכל** עד שאקדים לספר נסי ה' שעשה לי שהיום יצאתי והיום באתי ודברי שבח אדוני, ואזי אכל, דזה חשוב דברי תורה, וכמו שאמרו

מעשי צדיקים

נענה הרב וואזנר וצינו לדברי החתם סופר זצ"ל בתחלת פרשת חיי שרה, שדן בדברי הריב"א על התורה, שעל כן כתיב 'לספד לשרה ולבכתה', על אף שאמרו (מ"ד כ"ה) 'שלשה לבכי ושבעה להספד', משמע תחלה בכי ורק אחר כך הספד, כי אברהם הגיע אחרי שזכר סיומו את ימי הבכי, משמע דבעי בכיה תחלה.

לעמיתו נטה רבי ברוך שמעון לומר שאינו ראיה, כי אברהם היה קדם מתן תורה ואין למדיו ממעשה זה, אולם אחר כמה ימים התקשר בטלפון לרבי מלעלוב, ואמר שמצא בספרים שצריך להיות דוקא בסדר הזה. (חיבת העבודה)

גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני (כג ד)

החסיד הנודע רבי דוד לייב שוורץ זצ"ל מבני עליה שבבני ברק, מספר היה מעשה נורא, בצואתו צוה הרה"ק **רבי צבי הירש מנדבורנא** זיע"א בעל **צמח ה' לצבי** שיעמיקו את קברו, וכן שאת הגולל ששופכין עליו את העפר יעמידו כה גבוה, עד כדי שמסורקע הקבר עד הגולל יהיה יותר משעור מלא קומתו.

אחד מחסידיו הרבי שהיה מקשר אליו בלב ונפש, היה דר בנדבורנא, אף עקב עסקיו היה בעת פטירת רבו רחוק מביתו ולא שמע על הדבר, בעת שלוו

ביום כ"ב טבת שנת תשל"ח, נפטרה הרבנית ע"ה אשת חבר של הרה"ק **רבי משה מרדכי מלעלוב** זיע"א, זכיתי להיות נוכח בעת שירד הרבי מביתו נאוו קדש להלויה, התקרב אל מטתה וגחן והתכופף אל עבר מטתה ולחש, 'היתה עקשנית, אף כששמעה שיש בזה משום יראת שמים התבטלה מיד, היתה דבוקה וקשורה לספר תהלים'.

אחר המשיך ואמר, 'עכשו צריך לקיים 'ולבכתה'', נתן את ידו והחזיק בדיוקנא קדישא וכופפו סמוך לפיו, והתחיל לבכות בכי תמרורים, בכיה גדולה ועצומה, הוא קבל על עצמו גזרת שמים באהבה, ורק בכה משום שנאמר בתורה 'ולבכתה', אכן בניחום אבלים אמר למנחמים, 'קבלתי את זה באהבה', ופעם אחת אף אמר, 'בשמחה'.

בין המנחמים הגיעו בצותא רבה של בני ברק **רבי יעקב לנדא** זצ"ל, **רבי שמואל הלוי וואזנר** זצ"ל בעל **שבט הלוי**, וראש **ישיבת טשענין רבי ברוך שמעון שניאורסון** זצ"ל.

הרבי פתח ואמר להם, גבי אברהם כתיב 'ובא אברהם לספד לשרה ולבכתה', משמע שכן הוא הסדר, תחלה הספד ואחר כך הבכיה, לאור זאת שאל אותם, האם אכן צריך לעשות דוקא לפי הסדר הזה, או שאינו מעכב.

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים **שני חיי שרה** (כג א)

לאחר נשואיו, התגורר הרה"ק **השפת אמת** זיע"א תקופת זמן בבית חמיו רבי יהודה קמיון זצ"ל, בימים אלו נשמעה מפיו אמרה המעניקה הבטה כלשהי על עבודת הצדיקים הגדולים והשגתם כבר בימי נעורתם, ואלו דבריו.

"מצינו בשרה אמנו, שאמרה התורה ששנות חייה היו 'מאה שנה ועשרים שנה' וגו', ומפרש רש"י, 'ללמד שכלן שוין לטובה', כי שאר הצדיקים הגם שעבודתם היא בשלמות, כשהם מוסיפים כח בעבודת השי"ת בכל יום גדלה הכרתם, ונמצא שביום שעבר היה חסר בעבודתם.

בשרה העיד לנו הכתוב כי כבר בהיותה בת שבע שנים, השלימה עצמה בעבודה שלמה ואמתית כשעור הראוי לה, והגם שבעת שהיתה בת מאה הוסיפה בעבודתה כמה וכמה מדרגות יותר, לא נתן לומר עליה כי עבודתה בהיותה בת שבע היתה במדרגה פחותה, אלא 'כלם שוים לטובה', כבר בימי נעורתה לא חסרה מאומה בעבודתה. (דגל מחנה יהודה)

ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען **ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה** (כג ב)

ענה הרבי מראפשיץ ומיניה וביה, "מה אמר עליו, הלא הוא הלך בעקבות יצחק אבינו ולקח זוג על פי פשט", מה כונתו, שאלו הרבי, ורבי נפתלי הסביר, באברהם אבינו נאמר 'וה' ברוך את אברהם בכל', ודרשו חז"ל (ב"ב טז), 'אחרים אומרים בת היתה לאברהם אבינו, ו'בכל' שמה'.

אם כך קשה, מדוע נזקק אברהם אבינו לשלח את אליעזר לארם נהרים, הלא לכל להשיא את יצחק ל'בכל', אלא רצה אברהם אבינו שיצחק יקח זוג על פי פשט ולא על פי דרש, כי קים החשש שמה יבוא מחר אחד האמוראים וידחה דרוש זה, ויצחק ישאר ללא זוג. (ע"ת לשמוח)

והיה הנערה וגו' ואמרה שתה וגם גמליך אטיקה אתה הכחת לעבדך ליצחק (כ"ד יד)

ברש"י, ראוייה היא לו שתהא גומלת חסדים, וכדאי היא להכניס בביתו של אברהם אבינו.

בעת שהיו מתקיימים הירידים בלעלוב, נתן היה לראות את הרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א, עומד בשוק ומשקה את הסוסים והעגלים במים, שהרי העגלונים והסוחרים טרודים בעת במסחרם, ואינם זוכרים להשקות את בעלי החיים הצמאים.

ביום ראש השנה בעת שהסתופף בצל רבו הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זצ"ל, נעלם רבי דוד לפני תקיעת השופר, והרבי אמר שהוא לא רוצה לתקע בשופר לפני שרבי דוד חוזר לבית המדרש.

יצאו החסידים לחפשו, עד שמצאוהו עומד עם קערה מלאה שעורים ומאכיל את הסוסים שבבעליהם עומד בבית הכנסת שקוע בתפלת היום, משסים וחוזר לבית המדרש הפטיר הרבי, "רבי דוד גרם לי הנאה בתקיעת שופר שלו". (שבת וחודש עמ' 152)

ואבא היום אל העין (כ"ד מב)

ברש"י, היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ.

רב אחד נסע יחד עם משפחתו לעירה רחוקה, כדי לערוך בה את ארוסי

וביסורים, תמיד הצדיק עליו את הדין, אפלו בלבו לא הרהר אחר מדותיו יתברך, וקבל הכל באהבה.

כשנשאל מה שיכות זה לזה, נענה ואמר, בודאי שייכי אהדדי, כי הסבה שהאדם נסתלק מעולם הזה קדם זמנו, הוא כי יש לו קושיות ותועמות כלפי שמיא ח"ו, ומקשה דברים לדעת על מה ולמה ארע לי הצרה, ובמה אני שונה מאחרים, אזי יענו לו, בוא הנה למרומים ויסבר לך הכל, שם מבארים לו דרכי ההנהגה העליונה, ורואה ש'הצור תמים פעלו וכל דרכיו משפט' ובחשבון.

אם אין לו לאדם שום טענות על הקב"ה, אינו צריך להסתלק מהעולם קדם זמנו, ואני, סיים רבי שמעון, מעולם לא התרעמתי ולא הרהרתי אחר מדותיו של הקב"ה יתברך שמו, קבלתי הכל באהבה בכל מצב שהיה לי, על כן 'לא נקראתי לבוא אל המלך' למרומים, וזכיתי לשיבה טובה.

הנה כי כן ראינו גם באברהם אבינו ע"ה שהיה רצוף בנסיונות וענויים במשך ימי חייו, כמו שהעידו עליו חז"ל באבות (ה"א), 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם', ומביא שם התוספות יום טוב בשם רש"י בבאור הכוונה 'ועמד בכלם', שלא הרהר אחר מדותיו של הקב"ה, על כן זכה להיות 'זקן ושבע ימים'.

בדרך זה אפשר לפרש כאן הפסוק 'ואברהם זקן בא בימים' דהינו שנעשה 'זקן ושבע ימים', והטעם, כי אמר תמיד 'וה' ברוך את אברהם בכל', הינו שלא חסר לו כלום ותמיד חש שיש לו הכל, בכל מה שהיה לו היה טוב לו, וכל מה שקבל היה רק טוב. (דורות ישרים)

ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את אברהם בכל (כ"ד א)

כידוע התקשר הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א בלב ונפש לרבו הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א כבר בימי בחרותו, ורבו טרח חפש עד שמצא עבורו זוג הגון, למחרת החפה נכנס החתן רבי צבי הירש אל רבו כמדי יום, ועל פניו ארשת יראה כהרגלו.

רצה רבו שישמחוהו, ומאחר ובאותו מעמד נכח תלמידו הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א, פנה אליו הרבי ואמר, "הרי אתם יודעים לומר מתי שצריך ומה שצריך, מה אתם אומרים על החתן שלנו".

את ארון הקדש לבית העלמין הוא שב לעירו נדבורנא, והתפלל לראות כי רחובות העיר אינם כתמול שלשום, הכל שובת ושומם.

כשנשאל מאן דהוא מה יום מיומים, נענה כי פעת כל הצבור מחוץ לעיר מלוה את ארון הקדש, נחרד החסיד ואף לא סר לביתו, אלא מיד שם פעמיו עם עגלתו ומטלטליו הישר לבית העלמין, כדי להספיק להיות באשכבתא דרבי.

בסייעתא דשמיא הגיע בעת סתימת הגולל, ובכל כחו נדחף אל מקום הקבורה לזכות לשום עפרא בארעא, בשובו לביתו מההליוה, חפש באמתחתו את צרור כספו והנה שד ושב, צרור כספו שהרויח בזעת אפו, אבד ואיננו.

לאחר שנסה לפשפש בזכרוננו היכן יתכן שצורר הכסף נפל מכיסו, שת אל לבו כי ככל הנראה מבלי משים כשהתכופף להניח העפר לכסות הקבר, נפל הצרור מכיס מעילו שבו היה מנח ונפל אל מעמקי הקבר.

כשבא הדבר לפני רבני העיר דנו בדבר, אך מאנו להתיר את פתיחת הקבר כדי לחפש את הכסף מפני חלול הציון, הם פחדו מפני קדשת הרבי, רק אחר שספר כי בצרור כספו היו גם מעות שלוה מאלמנות ויתומים טרם נסיעתו ליריד, ועתה נשארו כלם בחסר כל, התירו לו לפתח את הציון הקדוש במעמד עשרה טובי ורבני העיר.

בדחילו נאספו במעמד אחר צום ותפלה וגלו את העפר מעם הארון, ואז נמצא הכסף, אך נדהמו לראות שהארון נמצא בעמידה ולא בשכיבה כפי שהכניסוהו, ויהי לפלא. אז הבינו כמה גדולים מעשי הצדיקים ומבטם למרחוק, שצוה להעמיד הקבר יותר משעור קומתו. (צמח ה' לצבי)

ואברהם זקן בא בימים (כ"ד א)

כידוע זכה הרה"ק רבי שמעון מינעווסלב זיע"א לזקנה מפלגת והסתלק מהעולם בגיל מאה ושנים שנה, כשנשאל כמה הארכת ימים, ענה שכתב בשנות נעוריו הרגיל עצמו לקבל את כל הבא עליו באהבה.

בכל ימי חייו, הגם שעברו עליו תקופות של עניות ודחקות מלוות בתלאות

לעמוד החזן והמתין לתחלת התפלה כדי לשמש כשליח צבור, לאחר כמה דקות נגש אליו יהודי ואמר שהוא רוצה להתפלל הערב לפני התבה, מחמת שהוא חיוב.

אמר לו הראשון, "אני גם חיוב, ואני כבר עומד כאן כמה דקות לפניך", שאל השני על מי הוא חיוב, והוא ענה שהוא רוצה להתפלל לעלוי נשמת חמיו שהיום היארצייט שלו, אמר לו השני, היום היארצייט של אבי ז"ל, זה חיוב אמתי והוא קודם לחיוב שלך שהוא רק על חמיו, על כן אני רוצה להתפלל.

לעמיתו עמד הראשון וטען, "הייתי לפניך, לך אתה וחפש מנגן אחר", והשני טען בתקף שהוא רוצה להתפלל במנגן של הרבי, כך החלו השנים להתווכח אחד עם השני, ובעוד הווכוח בעצומו, נכנס הרבי לבית המדרש וראה אותם בכך.

נגש הרבי לשני הנצים ושאל על מה המחלוקת, והם שטחו לפניו את טענותיהם, מדוע כל אחד מבין שעליו לעבור לפני התבה ולא זולתו, אמר להם הרבי, "הו אביר והו חמיר כבר נפטרו מן העולם, להם אין עצה ואין יכולים לעשות עמהם כלום.

לעמית זאת לשמר על השלום בית' בביתכם, יש לכם עדין מה לעשות, כאשר יבוא הראשון הביתה, מיד ישאלו אותו, "האם התפללת היום לפני התבה לעלוי נשמת אבי במנגן של הרבי", על כן יתפלל נא הראשון לעלוי נשמת חמיו, והכל על מקומו יבוא בשלום". (נועם טיה סאנטוב)

וישתחו אברהם לפני עם הארץ (כג יב)

ביד רמה הנהיג הרה"ק רבי אברהם דוד וואהרמן זיע"א רבה של יזלוביץ ובוטשאטש בעל אשל אברהם ודעת קדושים את אנשי עירו, בעז ובתקיפות ואינו נרתע מפני חשוכי הקהל החושבים שעל כל בני העיר להכנע למרותם ולהשמע למוצא פיהם.

בהיותו מזהל ממחה, ארע שראש הקהל כבד בסנדקאות, בעוד הרב משמש כמוהל, כאשר התכופף הרב לעבר הרף הנמול העז ראש הקהל ופתח לאמר, "הנה, הרב נכנע אלי", נענה הרב על אתר והגיב, "אני מקים בכך מקרא מפרש, וישתחו אברהם לפני עם הארץ". (סרפי קודש)

כי דברי הכתוב יתישבו היטב על פי המשנה בכתבות (מה) 'לעולם הבת ברשות האב, עד שתפנס לרשות הבעל לנשואין, מסר האב את בתו לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל, הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, הרי היא ברשות האב, מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל, הרי היא ברשות הבעל.

ועתה דברי הכתוב מדיקים ומזקקים, הלא מספר פסוקים לפני כן (לעיל פס' י), נאמר כי אליעזר לקח עמו את 'כל טוב אדניו בידו', ומפרש רש"י, 'שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו כדי שיסכימו לשלח לו בתם'.

כמובן שגם אליעזר עבד אברהם היה בכלל שטר מתנה זה להיות עבד ליצחק, אבל כל עוד הלכה רבקה עם נערותיה, עדין לא היה אליעזר עבדה של רבקה, כי במשנה נפסק שבזמן שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל, עדין היא ברשות האב ואין לה כל חלק ונחלה בנכסי בעלה, משום כך כתוב 'ותקם רבקה ונערותיה ותלכנה אחרי האיש', ולא אחרי העבד, כי עדין היתה ברשות הוריה ואין אליעזר נחשב לעבד לה.

לאחר מכן כשנערותיה עזבו אותה ושבו לבית אביה, והיא הלכה רק עם אליעזר שליח הבעל, נאמר 'ויקח העבד את רבקה וילך', כי אחר ששלוחי האב מסרו אותה לשליח הבעל שהוא אליעזר, הרי היא ברשות הבעל ואליעזר נחשב לעבד שלה. (אור המאיר)

ויאמר עבד אברהם אנכי (כד לד)

פעם אחת שח הרה"ק רבי אברהם ממתתיהו משטפנטש זיע"א אודות אחד שהיה זקוק לישועה מסוימת, והזכיר כי עצם הזכרת שמו של הצדיק אמת היא פדיון נפש, וזה אמר, "אומר אני כי בכך שאליעזר עבד אברהם אמר 'עבד אברהם אנכי', והזכיר את שמו של הצדיק האמתי, זה היה הפדיון נפש שלו". (מילין סתימין כ"ב - טשפנטש)

ויבאה יצחק האלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה ויקחם יצחק אחרי אמו (כד סו)

נכנס יהודי לבית מדרשו של הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א, נעמד סמוך

בגם עם בתו של אחד מגבירי העיר, בדרך התעיפו, ונכנסו לפונדק לנוח ולשתות דבר מה, באו בדברים עם בעל הפונדק, ובתוך השיחה שאלוהו אם הוא מכיר את העשיר פלוני מהעירה, מיד אמר בעל הפונדק שאכן הוא מכיר אותו כרמאי וגנב, ואין תוכו כברו.

כשיצאו מהפונדק, אמר הרב לבני ביתו, "עכשו אני מבין את הפסוק בפרשת חיי שרה 'ואבא היום אל העין', ומדיק רש"י, 'מכאן שקפצה לו הדרך'. לכאורה קשה, מה צריך היה בקפיצת הדרך, וכי זמנו של אליעזר דחק.

ברם, אפשר לומר בדרך צחות כי אלו היה אליעזר הולך לאט, מן הסתם היה מתעייף והיה מתעכב בפונדקי דרכים, שם היה משוחח עם בעל הפונדק שהיה אומר לו שהוא מכיר את רבקה בת בתואל, ויש לה אח שהוא רמאי וגנב מפרסם, ואז היה אליעזר נרתע מהשדוד וחוזר אל אברהם אבינו בידים ריקות, לכן היה צריך בקפיצת הדרך, כדי שלא יהיה ספוק בידו להתעכב במקום כלשהו. (עולמו טל אבא)

ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך (כד סא) **כבר** בהיותו כבר שבע, בקי היה רבי שלמה זלמן מוולוז'ין זצ"ל אחיו של רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל במספר מסכתות שהיו גלילים ללמד עם הבחורים, כמו בבא קמא בבא מציעא כתבות וקדושין וכדומה.

בימי חמישי רגילים היו המלמדים ללמד עם חניניהם את כל פרשת השבוע עם פרוש רש"י, והנה הגיעה פרשת חיי שרה, והתלמידים ובתוכם שלמה זלמן הקטן ישבו וקראו לפני רבם את הפסוק 'ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך'.

פנה הילד שלמה זלמן אל המלמד והקשה, "מדוע בתחלה כאשר רבקה ונערותיה הלכו אחרי אליעזר קראו הכתוב בשם 'איש', כמו שנאמר 'ותלכנה אחרי האיש', ואלו אחרי כן כשלקח את רבקה והלך עמה, כנהו הכתוב 'עבד'.

המלמד לא ידע מה לענות, והוא החזיר לו ואמר, "הלא אומרים עליך כי חריף ומחדד אתה, תענה בעצמך תשובה על שאלתך", חשב מעט וענה, "אני חושב,

פרשת חיי שרה

שלא רצה ליהנות מהם

לא הרי הפריץ של העיירה טומקא כהרי שאר הפריצים של שאר העיירות והערים. בעוד שכל הפריצים די בכל אתר ואתר עניין אותם הכסף שאותו ביקשו לקבל מהיהודים, הא ותו לא. יבוא הכסף מכל מקום, ובלבד שיבוא. הרי שהפריץ של העיירה טומקא לא היה די לו בסכום הכסף שאותו קיבל מהיהודי ששכר ממנו את בית המרזח שלו, אלא גם היה מתערב לו בצורה שבה ינהל את בית המרזח.

שמה תאמרו, שאותו יהודי, 'מושקה' כפי שהיה מכונה בפיו של הפריץ, לא היה משלם את דמי השכירות כראוי, או שמה לא היה מתפעל את בית המרזח באופן מתאים? לא ולא. מושקה היה יהודי חרוץ ופעלתן, איש זריז ומוצלח. בית המרזח התנהל לתפארת וכל גויי הסביבה מצאו בו מקום כלבם לשתות בו יינות שרף או בירות מהחבית. כמובן שהמקום הניב הכנסות נאות, ומושקה היה משלם את דמי השכירות בזמן, מבלי לאחר אפילו ביום אחד.

יכול היה הפריץ לנוח על זרי הדפנה וליהנות מהכסף הרב שזרם לו מהיהודי, אלא שנכנסה בו רוח של שיגעון והוא החליט שעליו להתערב גם באופן ניהולו של בית המרזח. אם כל מבוקשו של הפריץ לא היה אלא לגוון את סוגי המשקאות החריפים או לדרוש את החלפת הכסאות והשולחנות, דיינו, אלא שבראשו של הפריץ היה רעיון שונה לחלוטין.

מושקה, כמו כל יהודי כשר, היה שומר שבת מחללו. כבר ביום שישי אחר הצהריים היה בית המרזח נסגר בבריו כבד, והמקום כולו היה לובש את חגיגותיה של שבת המלכה. מושקה היה פונה מכל עסקיו ולא היה עוסק אלא בכבודה של שבת. יחד עם בני ביתו היו ממהרים לנקות את הבית, להכין את התבשילים המסורתיים, ואת יתר ההכנות הנדרשות לשבת. עם הדלקת הנרות הייתה שלוה יורדת על ביתו של מושקה, שהתעטף בבגדי שיראין ופנה ללכת אל בית הכנסת שבעיירה.

גויי הסביבה היו רגילים מזה שנים ארוכות לאותה הפוגה ששבת שמה. הם עצמם לא ידעו ולא הבינו, כמובן, את קדושתה של השבת, אבל העובדה הייתה ברורה וחדה להם מאוד: אם במשך כל ימות השבוע פתוח בית המרזח לרווחה, במשך רוב שעות היממה, הרי שבסוף השבוע, החל מערב שבת ועד למוצאי שבת, בית המרזח סגור, אין יוצא ואין בא.

החגים היהודיים. הפריץ לא התעניין יתר על המידה כיצד בדיוק יבצע מושקה את החלטתו. די היה לו בכך שהחלטתו מתבצעת.

השבתות הראשונות התנהלו כפי שחשב מושקה. הגוי הגיע לבית המרזח וכמו נכנס אל תוך נעליו הגדולות של היהודי. הוא הבין היטב את מנגנון הפעלת בית המרזח. הוא הגיש ללקוחות הרבים את כל מה שביקשו, פיקד בצורה מושלמת על תפקוד בית המרזח, וגבה את התשלום בצורה מסודרת.

הבעיה החלה כשבאחד השבועות, ביום חמישי בשבוע, שלח הגוי להודיע למושקה, כי הוא אינו חש בטוב, זה כבר ימים מספר שהוא מרותק למיטתו, והרופא קבע שעליו לנוח לפחות עוד חמשה ימים בטרם יוכל לצאת לרחוב. מושקה לא ידע את נפשו, הוא ידע היטב שבית המרזח חייב להיות פתוח בשבת, וכי אם הגוי לא יגיע - הרי שהוא יהיה בבעיה חמורה מאוד.

בקושי רב הצליח היהודי למצוא גוי אחר שיבוא לנהל את בית המרזח בשבת, אלא שכבר בשעות הבוקר המאוחרות של יום השבת הגיע שליח בהול מבית המרזח. הגוי ממלא המקום שלח להודיע שהוא אינו מסתדר, וכי אם מושקה לא יבוא לסייע בידו - הרי שהוא יאלץ לעזוב מיידית את המקום.

מושקה המבוהל דחק את הקול הפנימי שצעק בתוכו: יהודי אתה ואסור לך לחלל את השבת, ויצא במהירות אל הפונדק. המצב אכן היה קשה מאוד, אי הסדר חגג במקום, חצאי בקבוקים התגלגלו על הדלפק ואיכרים עזבו את בית המרזח מבלי לשלם. בדקות ספורות הצליח היהודי להשתלט על המקום. הוא העמיד את הגוי בדלת בית המרזח ופקד עליו שלא ייתן לאיש לצאת לפני שישלם, ואילו הוא מצידו החל לסדר את הדלפק.

המהירות שבה היה על היהודי להגיב למציאות שהתהוותה, השכיחה ממנו עיקר שבת. הוא לא זכר שמשפחתו מחכה עליו לסעודת שבת, הוא לא זכר שמעשיו כרוכים בחילול שבת, ובמשך השעות הבאות ניהל את בית המרזח ביד רמה, בדיוק כפי שהיה רגיל לעשות בימי החול.

לא מהראוי שנמשיך ונאריך בדבר המצער, אולם המציאות הייתה עגומה מאוד. גם בשבוע שלאחר מכן לא יכול היה הגוי הקבוע להגיע, ואצל היהודי, בתהליך של עבירה הגוררת עבירה, החליט כי הוא עצמו גם יכול להיות בבית מרזח בשבת. הוא חשב לעצמו פתרון משונה, שלא יגע בכסף אלא רק יציב

היו מאותם גויים שמבעוד יום היו רוכשים בקבוק אחד או יותר, ממנו היו לוגמים בשבת, והיו כאלה שעם ערב כבר היו נאספים ליד בית המרזח, ממתינים למושקה שיגיע מבית הכנסת לאחר תפילת ערבית של מוצאי שבת, ויפתח את דלתות בית המרזח לרווחה, משל לא יום אחד היה סגור בית המרזח אלא שנים רבות.

יכולים היו החיים הטובים והרגועים של מושקה להימשך אילולא קפץ עליו רוגזו של הפריץ שמשום מה החליט שעל מושקה לפתוח את בית המרזח גם בשבת קודש. כך, טען הפריץ באזני מושקה, יגדלו הרווחים עוד יותר. מושקה ניסה בכל כוחו לסרב ולהסביר לפריץ כי הדבר פוגע בו עד מאוד בהיות פתיחת בית המרזח מנוגדת לאמונתו היהודית, וכי את דמי השכירות המלאים הוא משלם בלאו הכי, אך דברי מושקה נפלו על אזניו הערלות של הפריץ הרשע.

בשלב מסוים הציב הפריץ אולטימטום ברור וחד בפני מושקה: בית המרזח חייב להיות פתוח ולפעול בשבת, בדיוק כפי שהוא פועל במשך כל ימות השבוע. אם אתה תעשה זאת - מוטב, ובית המרזח יישאר אצלך, וכך תוכל להמשיך ולהתפרנס ממנו בכבוד ובהרחבה כמימים ימימה. אם תסרב - תיאלץ להיפרד מבית המרזח, ואשכיר אותו לאדם אחד שיתחייב להפעיל אותו במשך כל השבוע.

גמגם מושקה האומלל ולא ידע מה להשיב. הפריץ נתן לו ארכה של שבוע כדי להחליט, ובאותם ימים נפל ליהודי רעיון: יכול הוא להחזיק את החבל בשני ראשיו. באפשרותו לפתוח את בית המרזח גם ביום השבת, ועם זאת, לא לחלל את השבת. מה יעשה? ישכור גוי מקומי שייתן את השירות לבאי בית המרזח. הוא זה שימזוג להם את המשקאות, והוא זה שיגבה מהם את התשלום.

לא ידע מושקה כי הוא עושה טעות נוראה, והוא גם לא ידע כיצד יתגלגלו הדברים עד שיפילוהו לשאול תחתית. כבר באותו יום שעלה לו רעיון זה, פנה היהודי לאחד הגויים שאותו הכיר בכפר, אדם שהיה נאמן עליו שלא יגנוב את כספו ועם זאת מוצלח ומתאים לניהול בית מרזח, ושאל אותו, אם יסכים לנהל את בית המרזח ליום אחד בשבוע, כך בשבתות וכך בשאר חגי ומועדי ישראל.

משנענה האיש והשיב בחיוב להצעה זו, מיהר מושקה אל הפריץ והודיעו בהתרגשות כי הוא קיבל את הצעתו וכי כבר משבוע זה יהיה בית המרזח פתוח בשבת, וכך גם בשאר

כי הפריץ מתרגז, המשיך ואמר לו: הרבי גם ביקש לספר לך סיפור מעניין על כומר ופריץ.

דמעות נקוו בעיני הפריץ שהקשיב לסיפור ולאחריו אמר בהתרגשות: הכומר ההוא היה סבי! אכן זה סיפור אמיתי לחלוטין! אני חוזר בי לגמרי מדרישתי לפתוח את בית המרוח בשבת, ומכאן והלאה תוכל לשמור שבת כרצונך.

על הפסוק (בראשית כה ו'): 'וּלְכָנִי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יֶצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדוֹ חַי קְדָמָה אֶל אֶרֶץ קְדָם', ופירוש רש"י: 'נתן אברהם מתנות... מה שניתן לו על אודות שרה ושאר מתנות שנתנו לו, הכל נתן להם שלא רצה ליהנות מהם, כותב הרה"ק רבי ישראל אברהם אלטר לאנדא, רבה של עדעלין וחתנו של הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר זיע"א, בספרו 'חתן ישעיה': ונראה לי להביא סמך למה ששמעתי מכ"ק מורי חמי הרב הצדיק מופת הדור המפורסם מרן רבי ישעיה מקרעסטיר זצוק"ל, שרבו הגה"ק מליסקא, בעל המחבר ספר 'אך פרי תבואה' זצלה"ה, היה מדקדק שלא ליקח לעצמו מעות של מחללי שבת בפרהסיא. וכן היה נוהג אחריו כ"ק מורי חמי הרב הצדיק הנ"ל, שהיה מלקט ומברר איזהו מעות לעצמו ולביתו, ומעות מאנשים כאלו היה נותן לערלים, למשל חוטבי עצים ושואבי מים, או לה'אפאטעק' (=בית מרקחת) וכדומה.

וסמך לזה הדבר, מהרש"י הנ"ל, הרי דאברהם אבינו ע"ה לא היה רוצה ליהנות מהמתנות שקיבל מפרעה מאבימלך לעצמו, ונתן כל זה לבני הפלגשים.

והנה כל זה רק לבני עלייה, צדיקים ואנשי מעשה, אבל ראיתי בני עלייה והם מועטים, ולא כל אדם יוכל לעשות כן להחמיר על עצמו נגד רצון כזה, ובפרט בחורים עניים שצריכים חיזוק ללימוד תורה לא צריכים לעשות חומרא זו. וכן מצינו סמך בקרא בפרשת לך, שאמר אברהם אבינו למלך סדום (שם יד כג-כד): 'אִם מְחוֹט וְעַד שְׂרוּף נֵעַל וְאִם אֶקַּח מִקְּל אֲשֶׁר לִי... בְּלִעְדֵּי רַק אֲשֶׁר אֶכְלוּ הַנְּעָרִים... הֵם יִקְחוּ חֶלְקִים', שלא רצה ליהנות ממעות אנשי סדום הרעים, והוא בעצמו לא נהנה מחמת חומרא, אבל לנערים שלו ותר ליהנות ממעות סדום, והכא נמי בנידון זה, דנערים הלומדים בישיבה בוודאי אין להחמיר להם.

שוב מצאתי בחומשים של הגה"ק מקאמארנא זצלה"ה (בפרשת תצא, באוצר החיים) שכתב: שלא ליקח מרשעים אלו כסף, וכן ראיתי אצל צדיקים אמתיים, שהיו רשעים גמורים נותנים להם מעות, והיה משליכים את המעות לבית הכסא, והוא מטעם זה, אבל רשעים שאין מכיר כלל, אין מזיק כלל. עיין שם.

האיש עמד רועד מול הרבי, אולם לא חזר בו, והמשיך לטעון בתוקף: רבי, וכי מה יכול אני לעשות אם אין רצוני להפסיד את פרנסתי?! משפחה ברוכת ילדים יש לי ועלי מוטלת החובה לפרנסם. אם לא אעבוד בשבת, יוציא אותי הפריץ מבית המרוח, ואני אנה בא. וכי אלך לחזור על הפתחים ולאסוף נדבות?!

התרומם הרה"ק ממקומו ואמר בקול רם: סע לביתך ואמור לפריץ, בשמי, שאני אוסר עליך ועל כל יהודי לעשות מלאכות בשבת, ובשום אופן לא להפעיל את בית המרוח בשבת.

חיל ורעדה אחזו במושקה והוא אמר: רבי קדוש! הרי הפריץ הוא שונא ישראל מובהק, איש רשע, וכיצד אדבר אליו דיבורים שכאלה בשם הרבי?! התיישב הרה"ק מבעלזא חזרה על כסאו ואמר לו בניחותא: עשה כפי שציוותיך, והשם יתברך יהיה בעזרך. אם ישמע לדברים שאמרת - מה טוב, ואם לא ישמע - תספר לו את הסיפור הבא.

הטה היהודי את אזנו, והרה"ק מבעלזא פתח וסיפר: היה זה אצל זקני הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א, כשהגיע אליו יהודי יחד עם הפריץ שלו. היהודי סיפר לשר שלום, כי בנו יחידו של הפריץ חלה במחלת השיגעון ואין רופא שיכול לעזור ולסייע לו. הנער, שהיה חכם ופיקח, יצא מדעתו והחל מתנהג כמטורף של ממש, משבר כלים בחמתו ומזיק לכל דבר שבטווח ידי. העצה היחידה שניתנה להם היא לקשור את ידיו ורגליו באזיקים כבדים, והסבל הוא כמובן נורא ואיום.

היהודי הסביר לשר שלום כי פריץ זה הוא איש טוב ומטיב, עוזר לכל היהודים שתחת שלטתו, וכי הם הביאו איתם את הנער החולה ועתה מבקשים הם ברכה מהרבי עבור רפואתו.

נענה השר שלום ואמר: צאו חזרה לדרככם, יחד עם הנער המטורף, ובהגיעכם אל הכפר השביעי! תכנסו לתוכו, תפנו אל הכומר המקומי, ושם תבוא ישועתכם.

כן היה. הפריץ, יחד עם בנו המטורף, נכנס אל הכומר שהתגורר בכפר השביעי, ואמר לו שהרבי מבעלזא שלח אותם אליו, לרפואת הנער. שמע זאת הכומר, שהיה איש רע מעללים, שונא ישראל ואכזר גדול, והחל להשתולל ולקלל את עם ישראל וצדיקיו. מרוב כעס וחמה יצא הכומר מדעתו, ובאותו הרגע ממש ראה הפריץ כי בנו נהפך לאדם אחר והחל מדבר ומתנהג כאחד האדם.

מושקה הקשיב לדברי הרה"ק מבעלזא, חקק את הסיפור בזכרונו ויצא אל הכפר שלו, שם עלה אל הפריץ ואמר לו את דברי הרבי שאסור ליהודי לעבוד בשבת. משראה מושקה

ללקוחות שיכניסו את התשלום לתוך קופה מיוחדת. גם לשאר דיני השבת המציא היהודי פתרונות שונים ומשונים, שהמשמעות שלהם הייתה נוראה: מושקה היהודי עשה שבתו חול וגם בשבתות הבאות עבד בבית המרוח כאילו היה זה יום ככל הימים.

ועדיין הנקודה הפנימית, אותה גחלת יהודית עמומה, בערה בנשמתו של מושקה היהודי. היה זה לקראת ירח האיתנים, עם התקרב חודש תשרי, ימי הרחמים והסליחות, זכר היהודי כי עליו לנסוע אל הצדיק, להגיש לו 'קוויטל' ו'פדיון' ולבקש ברכה לשנה טובה ומתוקה. כל שנה ושנה הוא היה עושה זאת, ומושקה לא ראה סיבה שלא לעשות זאת גם בזו השנה.

האיש עלה על עגלתו ונסע אל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א. התור לפני חדרו של הרבי היה ארוך מאוד. לאחר שעות של המתנה, מושקה הגיש לרבי את הקוויטל והפדיון, ולא הוסיף דבר. הרבי לחץ את ידו, הביט בו בעיניים חודרות ושאל אותו: אימתי מבקש אתה לחזור לביתך? והאיש ענה, כי הלילה הוא עוד ילון בבעלזא, ומחר עם בוקר יסע חזרה לביתו.

בשעות הערב של אותו היום קרא רבי ישכר דוב אליו את מקורבו החסיד הנווד רבי ישראל קלוגהופט מהובניב, נתן לו את ה'פדיון' שקיבל, סכום כסף מכובד מאוד, והורה לו: זהו כסף שהגיע אלי מיהודי מחלל שבת. לך ותשרוף כסף זה שהגיע מעבירה חמורה שכזאת. אין רצוני להנות מכסף שכזה, כסף של חילול שבת, וגם אין רצוני שכסף שכזה יתקיים בעולם.

עוד רבי ישראל מושיט את ידו לקחת את החבילה מיד רבו, ורבי ישכר דוב ממשיך ואומר לחסידו הנאמן: שאלתי את האיש שנתן לי את הכסף, על זמן עזיבתו את בעלזא, והוא נענה לי, כי זה יהיה מחר בבוקר. ברצוני לשוחח עימו בטרם יפנה ויסע. צא לאכסניית בעיר, חפש את האיש שכך וכך היה מראהו, והבא אותו הנה.

כאשר נכנס האיש לרבי ישכר דוב, החל הרה"ק לייסרו בדברי כיבושין ותוכחות מוסר ודיבר על ליבו כי אין לו ליהודי להקל ראש במצוות התורה, קלה כבחמורה, ובוודאי שאיסור מוחלט הוא לחלל את השבת. יודע אני עליך שאתה מחלל את השבת, בית המרוח שלך פתוח בשבת, ודבר זה אסור לחלוטין.

מושקה הנבון החל להצדיק את עצמו ואמר לרבי כי הדבר אינו באשמתו. משכבר הימים שומר היה על השבת מכל משמר, אלא שהפריץ הוא זה שכופה אותו לחלל שבת ולפתוח את שערי בית המרוח. הרה"ק מבעלזא לא הסכים ואמר לו בתקיפות: יהודי המחשיב את דבר הפריץ יותר מאשר את דבר השם, אין לו חלק ונחלה בכלל ישראל!

מוליך יקירן וחידושים נפלאים מהקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מילה ראשונה

חדתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עובד ה' מעלה במעשיו גם הדברים הגשמיים

מהם הזמנים שבהם עסקו בגשמיות, כי גם אותם עשו לשם שמים ונחשבים לעבודת ה'. ויתכן לרמוז זאת בפסוק עצמו, שכאשר ימיהם 'ימי תמימים' נעשה המשך הכתוב 'ונחלתם לעולם תהיה', שנחלת הצדיקים ועבודת ה' שלהם הוא 'לעולם תהיה' ללא הפסקה. כי גם גשמיותם נעשית נחלת הצדיקים שמקדשים הכל והופכים הכל לעבודת ה'. ומטעם זה נאמר בשרה 'כולם שוים לטובה' הן ימי נערותיה והן ימי זקנותה אף שבוודאי ישנם הבדלים בין ימי הזקנה לימי הנערות, אך כאשר מילאה שנותיה בעבודת ה' ובמעשים טובים, נעשו כל ימיה מקשה אחת של עבודת ה' ונשתוו כולם באותה בחינה לטובה.

תיקון הגוף - ע"י השמחה בתורה ומצוות

וכיצד יהפך הצדיק את עניני הגשמיות לרוחניות, כבר דרש **האהבת ישראל ז"ע** (חיי שרה אות קו) שתיקון הגוף שתיקנה בימי חייה נרמז בתיבות הפסוק 'מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים'. דכתיב 'ויהיו חיי שרה' שרה רומז לגוף ואברהם רומז אל הנשמה (וזהו מדרש הנעלם וירא קב), ומרמז לנו הכתוב אשר האדם צריך לידע שתענוג גשמי והחומרי הוא הבל וריק כי כצל ימינו עלי ארץ, ועיקר החיות ותענוג אמיתי הוא לימוד התורה וקיום מצוותיה ברצון ובשמחה, ולהשתמש בדברים הכרחיים מעניני הגוף בתור אמצעי לתכלית האמת ואז מתהפך החומר לצורה שגם עניינים הגשמיים נעשים רוחניים.

ובזה יתבאר 'ויהיו חיי שרה', כלומר, אימתי הם חיי שרה הרומז לגוף, כשהם מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים' וכמו שכתב רש"י בת קו"ף כבת כ"ף, ש'קו"ף כ"ף ז"ן' עולים בגימטריא שמחה, שעל ידי השמחה בתורה ובמצוות יש חיות גם לגוף הנרמז ב'שרה'. וביאר עוד 'ויהיו חיי שרה' הרומז לעניני הגוף, הוא רק כאשר הוא 'מאה ועשרים ושבע' שבגימטריא 'מוח חכמה', דהיינו כאשר הגוף הוא הכנה לתורה הקדושה ללמדה בשמחה.

האכילה וכדומה, שגם הם נחשבים כעבודת ה' יתברך, כמו ששינונו בפרקי אבות (פ"ב מ"ב) 'וכל מעשיך יהיו לשם שמים', וכפי שביאר זאת בשולחן ערוך (או"ח סי' רלא) שכל מה שיהנה אדם בעולם הזה לא יכין להנאתו אלא לעבודת ה' יתברך.

נמצא שכאשר ממלא שנותיו בתורה ומעשים טובים זוכה לקדש גם את עניני הגשמיות שיהיו גם הם לשם שמים, וממילא כל שנותיו שלמים, שכל ימיו ומעשיו אף הגשמיים נעשים מקשה אחת של עבודת ה'. וזה מה שנאמר באברהם ובדוד 'בא בימים' שבא עם כל ימיו ללא שיגרעו

איתא במדרש (ב"ר נח א) **'יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה'** (תהלים לו יח) **כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים**. שלימות הימים פירושה ללא ספק כאשר האדם ממלאם בקיום מצוות ומעשים טובים ובלימוד התורה, ואם כך צריך להבין מה שאומר המדרש שהקב"ה ממלא שנותיהם, הלא צדיק תמים אף הוא ממלא את יומו בתורה ומעשים טובים אם כן מלאים הם.

אך אדם שכל מעשיו לשם שמים זוכה שימי שנותיו המלאים כוללים גם את הזמנים בהם לא למד ולא עשה בהם מצוות, כמו זמן השינה,

מילתא דפליאה

"ועמד בכולם": כוחה של אמונה

של אברהם אבינו בניסיונות החיים

התנא אומר באבות (פ"ה, מ"א): **עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם**. בדרך רמז אפשר לומר כי הביאור בתיבות אלו 'ועמד בכולם' הוא, שאחרי כל מה שעבר על אברהם אבינו ע"ה בכל הנסיונות לא נשבר ברוחו, אלא 'עמד בכולם' שהתרומם מהקושי והמשיך בעבודתו מתוך אמונה שלימה, שהקדוש ברוך הוא הוא טוב וכל שעובר עליו הוא רק טוב. כמו שדרש **הרה"ק רבי זאב וולף מסטריקוב ע"ה** בספרו **זר הזה** (פר' חיי שרה ד"ה ויקם), בפסוק בפרשתנו (בראשית כג א) **'ויקם אברהם מעל פני מתו'**, שאחר הניסיון העצום של העקידה, ואחר ששמע מהמלאך 'כי ירא אלקים אתה' שעל ידי זה הרבה ארבה את זרעך ויתברך בכל הברכות, ושתי פעמים התגלה לו המלאך שנברא מהמצוה בשלימותה, והמלאכים הזדעזעו בשמים ממעשה העקידה, ונזקפה זכות עקידה זו לדורות עולם. ועם כל זאת תיכף בשובו לביתו קרהו פטירת שרה אשתו, והיה מקום ליצר לערוב דעתו חלילה. על כך בא הכתוב להעיד עליו ולומר 'ויקם אברהם מעל פני מתו', אברהם משל ברוחו ולא היראה חלילה אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא, אלא 'ויקם' הרהיב בנפשו עוז, ותקומה הייתה לו, כי לא נתן אל לבו דבר ולא חש על כל אשר קרהו. ודברי פי חכם חן ושפתיים ישק.

ומזה לימוד לנו שלא עלינו להתפעל חלילה כשקורה מקרה שלא כרצוננו, ואף אם האדם מרגיש שהנה מתאמץ הוא בעבודתו יתברך ועומד בניסיונות עצומים, ובכל זאת לא עולה בידו כרצונו, אל ישית לבו על כך ויחזיק איתן לעמוד בניסיון שכזה ויישאר דבוק באמונתו ובצדקותו כאברהם אבינו, ובעבור זה יזכה לדביקות עצומה ולהתעלות נפלאה בקרבת ה'.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

בא בימים - בזקנותו זכה לבהירות שכל שהיה בימי חייו היה לטובה

ועבדו מכתשין רברבין במצרים, רשימו למאן דאנא זמין למעבד לבתר דא, מה כתיב (בראשית יב ז) 'וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו'.

וראה מה שכתב מו"ר זקני בפתוחי חותם (פר' וארא): דהסימנים הללו עם שלשה כוללים והכולל גימטריא שרה, לרמז דמשעה שלקח פרעה לשרה נרשמו עשר מכות לבא על המצריים. כמו שכתוב 'וינגע ה' את פרעה נגעים גדלים'. וזכות שרה גרמה למכות ולקרב הקץ כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (שמו"ר טו יב) גבי 'ומצות', בשביל שרה שעשתה עגות למלאכים.

ומעשה אבות סימן סמך הוא לבנים וכמו שבזכות ניסיונותיו של אברהם זכו לשפע ברכה כך הם עצמם בכל הסבל שעבר עליהם בהיותם במצרים 'ועבדום ועינו אותם', אחר כך אמר הקדוש ברוך הוא 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול'. וכן הוא בכל אדם כשעובר עליו דבר מה, סוף שתצמח ממנו הישועה ויצא ברכוש גדול.

לא יתגאה שזכה לעמוד בניסיון

כדי שישארו אצלו הטובה והרכוש גדול שבא בעקבות העמידה בניסיון, נלמד גם זאת מאבינו אברהם ע"ה. שהנה, כל ימי חייו האדם עליו לעבוד את ה' במצות ומעשים טובים, ואל לו לנוח אף לרגע אחד, כי עדיין לא השלים תיקונו בעולם הזה, וכמו שאמרו בגמרא (קידושין מ: 'לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי', עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות וכו', ואמרו 'לעולם' כי גם אחר שעשה את המצוה שוב צריך להרגיש שעדיין חציו חייב, ורק לאותו רגע הכריע עצמו לכף זכות, ואחר כך חזר לכמות שהיה, ועליו להמשיך ולהתגבר במעשים טובים.

וכן כתב הרב בעל ייטב לב ע"ה (פר' נח ד"ה א"י תמים) לבאר הנאמר באברהם אבינו 'עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה', ומהו 'עתה ידעתי' הרי כבר עמד בהרבה נסיונות מתחילה, אלא רק ברגע זה שעמד בנסיון הרי הוא ירא אלקים, אבל לאחר מכן כבר אינו בחזקת זה, וכמו שכתוב (איוב טו טו) 'הן בקדושו לא יאמין'.

אברהם אבינו, שכל הניסיונות שעברו עליו בימי חייו שהיה נראה רע וקשה חלילה, אך בעצם היה טובה לדורות, שמה זכו כלל ישראל לשפע טובה וברכה מכל ניסיון וניסיון, וכמו שראינו שנאמר בניסיון האחרון ניסיון העקידה שדרשו חז"ל (ב"ר נו ג) 'למה נקראת סכין מאכלת, כל אכילות שישיראל אוכלים בעולם הזה אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת'. ועוד איתא שממעשיו עם המלאכים זכו בניו בהיותם במדבר, שאמרו בגמרא (ב"מ פו: 'שכל מה שעשה אברהם למלאכי השרת בעצמו עשה הקדוש ברוך הוא לבניו בעצמו, וכל מה שעשה אברהם על ידי שליח עשה הקדוש ברוך הוא לבניו על ידי שליח. ואל הבקר רץ אברהם - ורוח נסע מאת ה'. ויקח חמאה וחלב - הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. והוא עמד עליהם תחת העץ - הנני עמד לפניך שם על הצור וגו'. ואברהם הלך עמם לשלחם - וה' הלך לפניו יומם. יקח נא מעט מים - והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם. ומכאן מדויק שלא רק מניסיון העקידה זכו לטובה ולברכה לדורות, רק מכל ניסיון ופעולה בפני עצמה זכו כנגדה לטובה וברכה. וכפי שראינו בירידת שרה למצרים שדרשו בפרקי דרבי אליעזר (פכ"ו): אותו הלילה שנלקחה שרה אמנו לבית פרעה, ליל יום טוב הפסח היה, והביא הקדוש ברוך הוא על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים להודיע שכך הוא עתיד להכות את עם ארצו.

[וכך אמרו בזוהר (פר' לך לך פב): תא חזי, אלמלא דאנסיבת שרי לגבי פרעה לא אלקי הוא, ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר כן דילקון מצרים בנגעים גדולים. כתיב הכא 'נגעים גדולים' וכתוב התם (דברים י כב) 'ויתן ה' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים', מה להלן עשר מכות אף כאן עשר מכות, כמה דעביד קודשא בריך הוא נסין וגבורין לישראל ליליא, אף הכא עבד לה קודשא בריך הוא לשרה נסין וגבוראן ליליא. ועוד איתא בזוהר (שם פב): תא חזי, כל ההוא ליליא דשרה הות לגביה דפרעה אתו מלאכי עלאי לזמרא ליה לקודשא בריך הוא בשירין ותושבחן, אמר להו קודשא בריך הוא, כולכו זילו

ואברהם זקן בא בימים וגו' (כד, א).

מבואר בנועם מגדים (פר' חיי שרה ד"ה א"י וה' ב"ר) על הפסוק 'ואברהם זקן בא בימים', שאפילו שאברהם אבינו ע"ה נתנסה בעשרה ניסיונות והיו לו זמנים ומצבים קשים, ובכולם התפלל לה' יתברך שיזכה לעמוד בכולם, וכפי שהעידו עליו במשנה 'עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם'. אך כשהגיע לימי הזקנה שדעתו נתיישרה עליו נאמר בו 'בא בימים' שיום הוא מלשון בהירות כדכתיב (בראשית כה לא) 'מכרה כיום', ופירש רש"י 'כיום שהוא ברור', שהבין בבירור שכל מה שעבר עליו היה 'וה' ברך את אברהם בכל', שהיה לטובה ולברכה, וגם הדברים הקשים שעבר היו טובים ועוד נוסף עליהם שהיו הכנה לטוב לו ולזרעו לכל הדורות.

הטוב הוא אחד כפי נתינת הבורא, אך הרעות לשון רבים כי מתחלק כפי המקבלים

ובאמת 'מפי עליון לא תצא הרעות והטוב' (איכה ג לח) וידוע פירוש המהרש"א (ח"א פסחים נ. ד"ה לעוה"ב) שהקשה מדוע פתח בלשון רבים 'הרעות' וסיים בלשון יחיד 'והטוב'. רק שלפי שהרעות יש בהם שינויים רבים לפי המקבלים, אך הטוב לא כן הוא, כי הטוב הבא ממנו יתברך הוא טוב אמיתי בלי שינוי, ולכך 'מפי עליון לא תצא הרעות' הם שבאים בשינוי נגד הטוב האמיתי ולא נשארים כפי שהם באמת, רק שבעולם הזה באים הם לפי המקבל, ואז אין אחדותו יתברך ניכרת שנראה חלילה כרע. אבל הטוב הוא אחד בכל המצבים, שהוא אחד כפי אשר נותנו ה' ברחמיו שהוא הטוב והמטיב. וזה שכתוב 'מפי עליון לא תצא הרעות' הבאים בשינוי נגד הטוב האמיתי, אבל הם באים בעולם הזה לפי המקבל ואין אחדותו ניכר לפי שינוי המקבלים, דעל בשורות טובות אמר 'הטוב', שהוא הטוב אמיתי שהוא הקדוש ברוך הוא הוא המטיב לכל.

כל ניסיונותיו וקשייו של אברהם היו טובה לו ולזרעו לדורות עולם

וכך רואים אנו בבירור שהיה אצל

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

דאגת רדיפת הממון

אלה) ונביאו בלשון חכמים חוצב להבות אש: כי בעוונותינו הרבים הדבר הרע הזה הוא שמסמא עיני בני אדם ומטמטם בליבם ודוחה אותם מעבודת השם, ובדבר זה מצא יצר הרע טענה אלימתא לכל באי עולם ושלט עליהם ונתנם תחת ממשלתו בדבר זה כקטן כגדול, ואין לך דור שאין רעתו מרובה מחברו בדבר זה העשיר לו ירבה ועינו לא תשבע עושר, והדל לא ימעיט כי אומר לא יספיקו לו ימים ולילות לפרנסת אנשי ביתו, ואין השקט ואין מנוחה לשום אדם במחשבה ובמעשה, כמעט זו היא עבודה זרה שבזמננו חס ושלו, ועל ענין זה נתבטלה תורה הקדושה. וגם התפילות מתבטלים בשביל שמרבים בני אדם בהליכת אורחות עקלקלות זה פרש לים וזה ליבשה וכיוצא. וראה עוד שם שמאריך בכאב נורא על הדבר הזה.

והאנשים הלהוטים אחר רדיפת הממון ומבטלים תורה ותפילה בגללו, נקראים בפשיטות כופרים בהשגחתו יתברך, שהוא הזן ומפרנס הכל, והכל תלוי ברצונו להרבות ולהמעיט כל אשר יחפץ יעשה, דאם איתא שהם מאמינים בהשגחתו שהכל תלוי בידו למה מבטלים תפילות, אלא ודאי כופרים ואינם מאמינים למקרא קרא בחיל (דברים ח יח) 'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל'. והבוטחים בה' ניכרים במעשיהם הטובים אינם מבטלים שום תפילה ואם יש להם קביעות לתורה אינם מבטלים אותה ואין להם להיטה כשאר בני אדם רק משימים בטחונם בה'. והנה האנשים הלהוטים מסוה העורון על פניהם כי המה ראו ולא תמהו כל הלהוט סוף הממון לא יסאר בידו ולריק יגע, ע"כ לשון קדשו.

ובזה פירשו צדיקים ע"ה, ומובא באזור אליהו (למהר"א מויסקיט, עמ' רז), את בקשתו של דוד המלך (תהלים כג ו) 'אך טוב וחסד ירדפוני', ולכאורה קשה שהרי כל 'אך' הוא לשון מיעוט (ירושלמי ברכות פ"ט פ"ה), ומדוע נזכר לשון מיעוט אצל הטוב והחסד, אלא הכוונה היא שגם הטוב הגשמי לא טוב שיבוא לאדם בריבוי מופלג, כי על ידי רוב טובה יכול לבוא לפריקת עול חס ושלו, לכן הטובה שבאה מהקדוש ברוך הוא תהיה במידה מחוקה ולא גדושה מכפי שיכול לקבל, כדי שלא יתנשא לבו, ועל כך ביקש דוד המלך ע"ה 'אך טוב וחסד' לשון מיעוט שלא יהיה יותר מכפי יכולתו, ואף ברבות הטובה יהיה תחת עול מלכותו יתברך.

עסקיו ושוקע בהם, אמר 'וראיתם את הארץ מה היא', הארץ והקרקעות מה הם ולמאומה יחשבו. והנה לאחר השגתו הממון והקרקעות מבקש הוא להנות מכספו ונכסיו, וההנאות הללו מעבירים אותו על דעת קונו ומסיחים מחשבתו מהדברים החשובים שהם התורה והמצוות, ועל כך באו דברי דוד המלך ע"ה 'הודיעני ה' קיצי ומידת ימי מה הוא' לומר לו לאדם שימי חייו קצובים ומדודים הם, וימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה' (תהלים צ י), וכשיבין כל זה ימלאו מחשבותיו במחשבת התורה ועבודת ה', ואף אם עד עתה לא נהג בימי חייו כראוי, בכל אופן אם הוא מתבונן ומעמיק בעמקי נפשו את הידיעה מה הם חייו ומהי תכליתו, שום דבר כבר לא יעכבו מלשוב בתשובה שלימה [ראה בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ב כא): ומי שחננו השם יתברך דעה ישיב אל לבו, כי השם יתברך שלחו בעולם הזה לשמור משמרתו ותורתו וחוקותיו ומצותיו, ולא יפקח עיניו זולתי לעשות שליחותו, ולקץ הימים אם עשה שליחותו באמונה, ישוב ובא ברנה, ושמחת עולם על ראשו, כעבד אשר שלחו המלך לעבר הים, שאין עיניו ולבו זולתי על דבר שליחותו עד שובו אל אדוניו. וכן אמר שלמה עליו השלום (משלי כב יט-כא) 'להיות בה' מבטחך וגו' להודיעך קושט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשולחך'].

ריבוי הממון תופס את המוח והלב והטוב הוא הממוצע

בדרך רמז יש להמליץ זאת בדברי הגמרא (ב"ק כז): 'אין הולכין בממון אחר הרוב', שבענייני ממון אין להניח ראשו ורובו בהם, שכן אם יניח בהם ראשו, ירבו בקרבו דאגה ויפריעוהו בעבודת ה'. וכך אמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו (משלי ל ח) 'ראש ועושר אל תתן לי הטרפני לחם חוקי', שאין טוב לאדם לא העניות ולא העשירות אלא שיהיה לו די צרכו, כי העשירות גורמת לאדם לכפור בה' כמו שאמר עוד (שם פסוק ט) 'פן אשבע וכחשתי ואמרת ימי ה'.

מרעידים כל לב הם דברי קדשו של מו"ר זקנינו אביר יעקב ע"ה (פתוחי חותם שמיני ד"ה ואת

אדני שמעני ארץ ארבע מאת שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבר (יח, יט).

במסורה מצינו שלשה מקומות שנאמר בהם 'מה היא', האחד, כאן שאמר עפרון לאברהם אבינו ע"ה 'ארבע מאות שקל ביני ובינך מה היא' (בראשית כג טו), המקום השני הוא הנאמר במרגלים 'וראיתם את הארץ מה היא' (במדבר יג יח), והשלישי הוא מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לט ה) 'הודיעני ה' קיצי ומידת ימי מה היא'.

ומבואר כי שלשה אלו הם כנגד הטרדות שיש בעולמו של כל אדם, המונעות אותו מלחשוב על עתידו הנצחי, ובעקבות כך מעכבות ממנו את ההתעוררות הרצויה, שהיא פועל יוצא מהתבוננות במהות חייו ותכליתם. הדבר הראשון הטורד את האדם הוא רדיפה יום וליל אחר השגת ממון ונכסים, וזה הדבר שטורד את האדם מכל כמו שאמרה משנתנו 'מרבה נכסים מרבה דאגה', כי גם אחר שהשיג ממון ונכסים אינו פוסק מרדיפתו התמידית כמו שהגדיר זאת שלמה המלך ע"ה (קהלת ה ט) 'אוהב כסף לא ישבע כסף', ואמרו (קה"ר א לב) אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, יש לו מנה רוצה מאתיים, ומשכך אין לו פנאי לחשוב ולהתבונן במצבו בעבודת ה' ומהי חובתו שלשמה בא לעולם [ראה במסילת ישרים (פ"א): הנה חמדת הממון היא האוסרת אותו במאסר העולם ונותנת עבותות העמל והעסק על זרועותיו, כענין הכתוב 'אוהב כסף לא ישבע כסף', היא המסירה אותו מן העבודה, כי הנה כמה תפילות נאבדות וכמה מצוות נשכחות מפני רוב העסק ויגיעת המון הסחורה, כל שכן תלמוד תורה. וכבר אמרו ז"ל (עירובין נה.) לא מעבר לים היא, באותם שהולכים מעבר לים בסחורה. וכן שנינו (לעיל פ"ב מ"ה) 'לא כל המרבה בסחורה מחכים', היא המוסרת אותו לסכנות רבות ומתשת את כוחו ברוב הדאגה אפילו אחרי השיגו הרבה. וכן שנינו 'מרבה נכסים מרבה דאגה', היא המעברת פעמים רבות על מצוות התורה ואפילו על חוקות השכל הטבעיים].

כמענה לטרדות אלו דיברו הכתובים, למול טרדת רדיפת הממון נאמר 'ארבע מאות שקל כסף וגו' מה היא', שהכסף לא נחשב למאומה ואין לו חשיבות - 'מה היא' כי אין לו קיום במציאות מלבד הברכה שיניח בו ה' יתברך. ולמול הטרדה הבאה שאחר שצבר ממון רוכש קרקע ומתרחבים

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישירים

